DUTCH BIRDING

VOLUME 14 • NO 6 • 1992

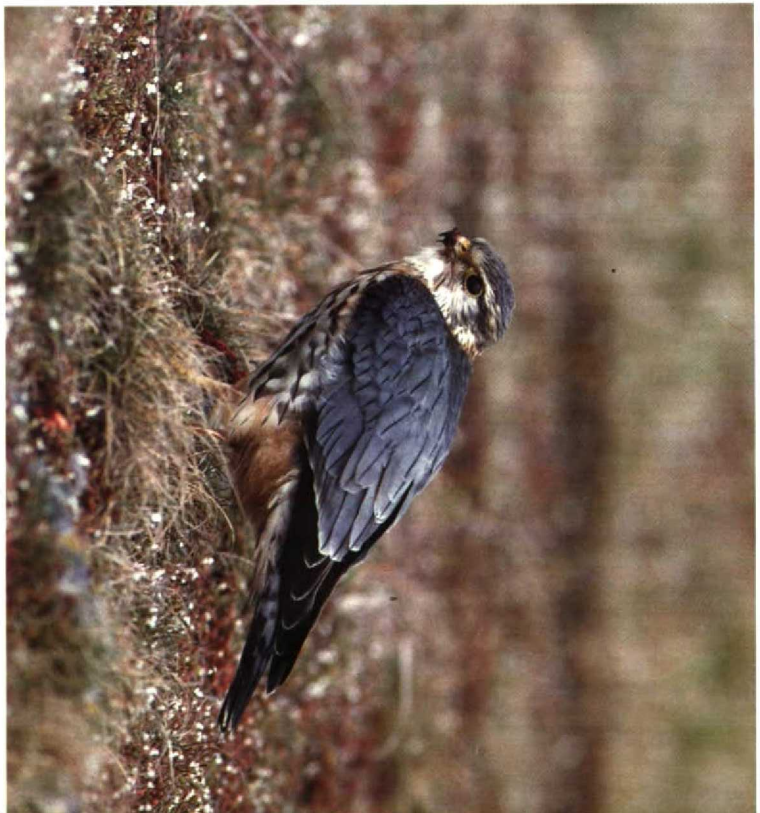

Dutch Birding

Adres Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland

Redactiesecretariaat Arnoud van den Berg (023-378024) en Gerald Oreel (02518-70992, fax 020-5803266)

Redactie Arnoud van den Berg, Tom van der Have, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, André van Loon, Gerald Oreel en Frank Rozendaal

Fotografische redactie René Pop, Floris Burgwal 54, 2907 PH Capelle aan den IJssel, Nederland (010-4508879)

Redactieraad Christine Barthel, Peter Barthel, Enno Ebels, Klaas Eigenhuis, Dick Forsman, Ted Hoogendoorn, Killian Mullarney, Hans Schekkerman, Hadoram Shirihai en Peter Symens

Redactiemedewerkers Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen en Peter de Rouw

Productie en lay-out André van Loon (020-6997585) en René van Rossum

Advertenties Peter Meijer (03480-31905, fax 03480-20394)

Abonnementen 1992: NLG 52.50 (Nederland) of BEF 1000 (België); NLG 60.00 (overige landen binnen Europa) en NLG 65.00 (landen buiten Europa). Girorekening (Nederland) 01 50 697; girorekening (België) 000 1592468 19; bankrekening 54 93 30 348 van ABN-AMRO (Amsterdam). Rekeningen tnv Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland.

Voor abonnementen, inlichtingen en adreswijzigingen kan men zich richten tot: Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert artikelen en mededelingen over de morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied.

Manuscripten behoren te worden uitgevoerd in machineschrift met een dubbele regelafstand en een ruime marge aan beide zijden. Manuscripten kunnen ook op floppy-disk worden aangeleverd, in Macintosh of in MS-DOS format. Meer informatie hierover is verkrijgbaar bij het redactiesecretariaat.

Een lijst met tarieven voor de betaling van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij het redactiesecretariaat.

Dutch Birding Association

Adres Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland

Nuts-Aegon Ziektekosten NV is hoofdsponsor van de Dutch Birding Association

Bestuur Paul Knolle (voorzitter), Enno Ebels (secretaris), Arnold Veen (penningmeester), Arnoud van den Berg, Roy de Haas, Peter Meijer en Gerald Oreel

Bestuursmedewerkers Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Leo Heemskerk, Ger Meesters, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot, Kees Tiemstra, Dieuwke van der Veen en Peter van der Wolf

Telefoonlijnen Nederland: 06-320 321 28 (vogellijn 50 cpm); 078-180935 (inspreeklijn)
Belgie: 03-4880194 (vogel- en inspreeklijn)

Travel-reports service Dirk de Moes, Postbus 94, 3956 ZS Leersum, Nederland (03434-57501)

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna

Adres CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland

Leden Arnoud van den Berg (voorzitter), Pieter Bison (secretaris 020-6715783), Rolf de By (archivaris), Cock Reijnders, Kees Roselaar, Hans Schekkerman en Gerard Steinhaus

© 1992 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Nederland

U TWIJFELT OF U DIE OPERATIE WEL ECHT MOET ONDERGAAN.

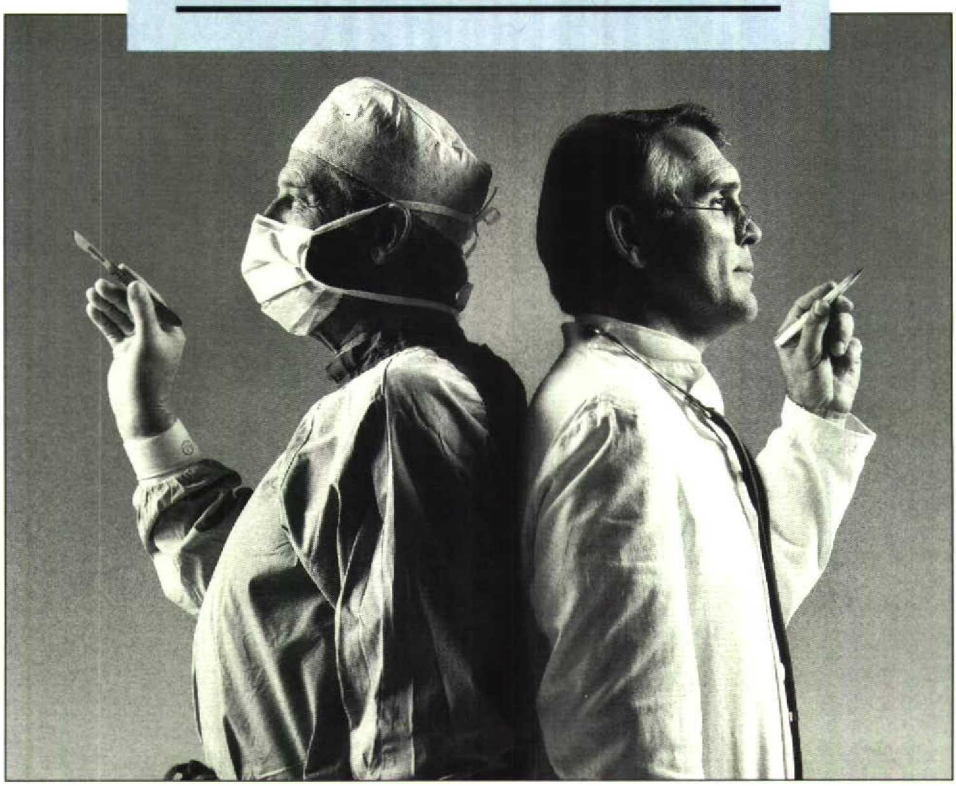

GELUKKIG IS ER EEN SPECIALIST DIE VOOR 100% ACHTER EEN SECOND OPINION STAAT.

Vraag uw assurantie-adviseur naar de Zeker Beter Polis.

NUTS-AEGON
ZIEKTEKOSTEN N.V.

Stadhoudersplantsoen 214, 2517 SK Den Haag. Telefoon 070 - 3100 614.

NUTS-AEGON HOOFDSPONSOR DUTCH BIRDING ASSOCIATION

DUTCH BIRDING SERVICE KIJK EN VERGELIJK !

DUTCH BIRDING in samenwerking met DANUBIA BELGIUM

BAUSCH & LOMB ELITE LEVENSLANGE GARANTIE	**NLG**
10 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
LEICA 30 JAAR GARANTIE	
10 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
ZEISS WEST 30 JAAR GARANTIE	
10 x 40 BGAT (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
7 x 42 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 56 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
15 x 60 BGAT (rubber) kompleet	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
10 x 25 B + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 20 B	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
OPTOLYTH 30 JAAR GARANTIE	
Alpin 10 x 40 (rubber) + speciale etui	845
Alpin 10 x 50 (rubber) + etui	950
Alpin 12 x 50 (rubber) + etui	970
Alpin 8 x 40 (rubber) + speciale tas	745
Touring 10 x 40 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Touring 7 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Royal 9 x 63 (rubber)	1495
Telescoop TBS 80 (groen rubber) body	1626
20 x WA lens	425
30 x WA lens	485
22 x 60 zoom	577
Telescoop TBS 80 (groen rubber) fluorite	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
OPTICRON 5 JAAR GARANTIE (JAPANS)	
10 x 40 ZWCF (rubber) WA	355
10 x 50 ZWCF (rubber) WA	365
8 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 50 ZCF Dioptron WA	625
Telescoop (45°, 60 mm) + 20-60 x zoomlens	1045
JAPANSE / RUSSISCHE VERREKIJKERS	
8 x 30 Tento USSR + etui	110
20 x 70 ZCF + etui	625
7-15 x 35 ZCF + kompas	335
8 x 21 mini (rubber) + kompas	315
STATIEVEN	
Slik SL 67	495
505 QF (3800 gram)	538
Slik SEC 16 (met pistoolgreep, 2800 gram)	415
Autoraamstatief	135

Prijzen mv. BTW en porto — *Wijzigingen voorbehouden*

INFORMATIE: ROY DE HAAS ☎ 036 - 5362819

DE PUTTER

Bovenstaande artikelen kunnen besteld worden door het vereiste bedrag over te maken op giro 4148343 tnv Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland, ovv het/de gewenste artikel(en). De bestelling wordt binnen drie weken goed verpakt per post thuisbezorgd.

Wij zijn uw agent voor alle vogels van deze aarde:

NATUUR & BOEK

Als abonnee van DUTCH BIRDING ontving u enige tijd geleden een prachtig vouwblad over een veelbelovende reeks die niemand mag missen:

HANDBOOK of the BIRDS of the WORLD
te verschijnen in tien delen
eerste deel september 1992

In Spanje voorbereid, onder auspiciën van de ICBP en aanvankelijk alleen door de ICPB geannonceerd.

Overleg met de uitgever heeft er toe geleid dat wij nu kunnen optreden als agent: u bestelt bij ons tegen dezelfde condities en de ICPB ontvangt een aanzienlijk deel van de winst voor onderzoek en vogelbescherming. Meer informatie bij

telefoon 070 - 350 56 48

NATUUR en BOEK
Bankastraat 10
NL 2585 EN - Den Haag

VOGELEN IN ZOMPIGE WEIDEN

of waar ook ter wereld

In een Bever-uitrusting blijf je er warm en droog bij:

* Speciale steungevende rubberlaarzen
* Waterdichte en toch ventilerende jacks en broeken
* Behaaglijke, sterke fleecetruien
* Rugzakken voor zware tochten of dagtourrugzakjes
* Lichtgewicht tenten
* Boeken, landkaarten, reisgidsen
* Slaapzakken, bergschoenen, fototassen, fietstassen, etc, etc.

BEVER® ZWERFSPORT

Meer informatie of de jubileumcatalogus bel dan even 070 - 3 88 37 00

Den Haag 2521 AB Calandplein 4, Bever Boek & Kaart Den Haag 2521 AB Calandplein 4, Rotterdam Adm. de Ruyterweg 33-35, Utrecht Balijelaan 12, Haarlem Zijlweg 63, Breda Wilhelminastraat 22, Apeldoorn Brinklaan 45, Hilversum Havenstraat 16, Arnhem Utrechtsestraat 5, Erdman Schmidt Hoogeveen Weberstraat 7

Swift

"AUDUBON SOCIETY" de int. Ornithologen vereniging heeft Swift toestemming gegeven de naam "Audubon" te gebruiken, mits deze kijkers voldoen aan de specificaties voor een ideale natuurkijker. Verkrijgbaar in respectievelijk 8,5 x 44 BWCF, 7 x 35 DCF (waterproof) en 10 x 50 BWCF. Vraag naar onze gratis katalogus.

SWIFT

technolyt
Industrieweg 35 1521NE Wormerveer
Tel. 075-282204/285767 Fax 075-213663

PRIBILOF ISLANDS AND SOUTH EAST ALASKA

July 1993

Red-legged Kittiwakes, Least and Rhinoceros Auklets, Horned and Tufted Puffins are just some of the specialities of the Pribilof Islands, along with Blue Arctic Foxes and over a million Northern Fur Seals.

South East Alaska is home to the magnificent Bald Eagle and we will hope to see huge rafts of Red-necked Phalarope and Surf Scoters. Grizzly Bears feed on salmon and we also include whale-watching.

Please write or telephone for full information to

Island Holidays, Ardross, Comrie, Perthshire PH6 2JU, Scotland
Tel International + 44 764 70107
Fax International + 44 764 70958

SUPERPRIJZEN

Door eigen import-
met volledige garantie

KOWA TELESCOPEN

TNS 1 *f* 850,-	TNS 2 *f* 800,-
TNS 3 *f* 1697,50	TNS 4 *f* 1635,-
Okulair 20-60 x	*f* 445,-
20 ww *f* 285,-	30 ww *f* 365,-

OPTOLYTH

TBS 80	*f* 1365,-
TBS 80 FLUORIT	*f* 2065,-
Okulair 20-60 x	*f* 505,-
20 ww *f* 369,-	30 ww *f* 418,50

speciaalzaak sinds 1836

HES VAN ZWEDEN BV
Broerenstraat 17
6811 EA Arnhem, tel. 085 - 42 65 96

DUTCH BIRDING

Tweemaandelijks tijdschrift voor elke fervente vogelaar

Schrijf voor informatie naar:
Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam

Noordelijke Troepiaal op Vlieland in oktober 1987

Enno B Ebels & Huybert M van Eck

In de ochtend van 14 oktober 1987 werd door Huybert van Eck geringd op de Vinkenbaan in de Kroonspolders op Vlieland, Friesland. Om 09:00 ving hij een vogel die niet direct op naam gebracht kon worden. De vogel werd bekeken, gemeten, gewogen en gefotografeerd (door Joop Buker) en vervolgens enkele dagen in gevangenschap gehouden om goed beschreven te kunnen worden. Op 15 en 17 oktober werd, in aanwezigheid van onder andere Hans van Balen, Luit Buurma en Rein Rollingswier, een beschrijving gemaakt terwijl de vogel vrij rondvloog in de kooi. Op 18 oktober is de vogel om 09:00 op de vangplaats losgelaten (ringnummer Arnhem H115945). Op 19 oktober werd de vogel hier waargenomen door HvB, HvE en RR en op 20 oktober om 11:45 teruggevangen. Na wederom te zijn losgelaten, is de vogel niet meer waargenomen. Op 18 en 20 oktober is de beschrijving met de vogel in de hand aangevuld en, waar nodig, gecorrigeerd. De waarnemers kwamen tot de conclusie dat het een onvolwassen vrouwtje Noordelijke Troepiaal *Icterus galbula* betrof, een Nearctische soort die niet eerder in Nederland was vastgesteld.

Beschrijving

De beschrijving is opgesteld aan de hand van de notities van HvB, HvE en RR en de foto's van JB.

GROOTTE & BOUW Spreeuw *Sturnus vulgaris*-achtige zangvogel met vrij lange staart en relatief forse spitse snavel. Slagpennen breed lijkend (waarschijnlijk door geringe versmalling aan top) en vleugel daardoor enigszins gelijkend op die van Appelvink *Coccothraustes coccothraustes*. P4-5 langste, p3-5 met versmalde

173 Noordelijke Troepiaal *Icterus galbula*, Vlieland, Friesland, 18 oktober 1987 *(Huybert M van Eck)*

174 Noordelijke Troepiaal *Icterus galbula*, Vlieland, Friesland, 14 oktober 1987 *(Joop B Buker)*

buitenvlag (genummerd van buiten naar binnen). Mate van verbening van schedel niet erg goed te zien, waarschijnlijk ongeveer half verbeend.

KOP Voorhoofd en kruin olijfbruin (bij opgezette veren meer grijs), achterhoofd iets lichter bruin dan voorhoofd en kruin en iets grijzig. Oorstreek bruinoranje; teugel grijzig, iets lichter dan oorstreek. Kin geelwit; keel donkerder dan kin, helder geeloranje.

BOVENDELEN Mantel en schouder grijs met iets groen en rossigbruin, veren met duidelijke donkere, bruine schachtvlekken. Duidelijk contrast van mantel en schouder met zowel achterhoofd als rug. Rug en stuit bruinoranje met grijze veertoppen, iets meer grijs dan op achterkop door brede grijze veerzomen. Bovenstaartdekveren oranjebruin als rug en stuit met nog bredere grijze zomen aan veertoppen.

ONDERDELEN Borst helder geeloranje, buik vaalgeel, flank licht groengrijs. Anaalstreek beige, iets gelig; onderstaartdekveren oranjegeel. Dij bruinbeige.

STAART Bovenstaart bruinachtig groen met iets gele glans; onderstaart lichtgeel, iets groenachtig.

VLEUGEL Handpennen donker zwartbruin; p3-5 met smalle witte zomen aan buitenvlag, p6 idem maar met minder wit. Armpennen donker zwartbruin, alle met lichte zoom aan buitenvlag; lichte zoom van buitenste naar binnenste pennen breder wordend. Tertials donker zwartbruin met opvallende witte zoom aan top en buitenvlag. Grote dekveren donker zwartbruin als slagpennen met brede lichte zoom aan buitenvlag. Buitenste drie grote dekveren lichter van kleur dan binnenste. Middelste dekveren donker zwartbruin, aan top geheel wit op binnen- en buitenvlag, met fijn donker schachtstreepje. Twee duidelijke witte vleugelstrepen, gevormd door toppen van grote en middelste dekveren. Grote handdekveren donker zwartbruin als slagpennen, zonder lichte zoom of top.

NAAKTE DELEN Bovensnavel donker blauwgrijs, ondersnavel vleeskleurig met iets grijsblauw aan punt. Snavel opvallend naar beneden gebogen (volgens foto's in feite vrijwel recht met licht gekromde ondersnavel). Poot opvallend grijsblauw met krachtige grijptenen. Oog opvallend groot, iris donker grijsbruin. Oogrand blauwgrijs.

BIOMETRIE Lengte geschat (ten opzichte van mazen volièregaas) c 16.5 cm. Vleugel 94.5 mm, staart 66 mm, tarsus 23.2 mm, snavel (tot bevedering) 16.5 mm, pootdikte (ter hoogte van ring) 2.7 mm. Gewicht op 14 oktober (09:20) 29.0 g, vetgraad 2, op 18 oktober (bij loslaten om 09:00) 22.8 g, vetgraad 1, en op 20 oktober (11:45) 26.5 g, vetgraad 2 (vetgraden volgens Busse & Kania 1970).

RUI & SLEET Staartpennen in linker staarthelft alle met spitse en enigszins gesleten top; in rechter staarthelft t2-4 (van binnen naar buiten genummerd) met gave ronde top, t3 en t4 met zeer lichte smalle zoom aan top. Overige staartpennen in rechter staarthelft spits en iets gesleten.

GELUID Eén keer alarmroep van vogel in kooi opgenomen, bestaande uit korte roep, lijkend op die van Kramsvogel *Turdus pilaris*, en langere en hardere 'roffel', iets aflopend *krrrrrrrr*, lijkend op roep van Ekster *Pica pica* of karekiet *Acrocephalus* (HvE)

Determinatie

De combinatie van formaat, relatief lange staart, forse en spitse snavel, bruingrijze bovendelen en oranjegele onderdelen wijst op één van de Nearctische troepialen van het geslacht *Icterus*. De combinatie van vleugel-, staart- en tarsuslengte past eenduidig op de Noordelijke Troepiaal (Pyle et al 1987). De oranje kleur op de onderdelen duidt eveneens op deze soort.

De Tuintroepiaal *I spurius* is kleiner en heeft in overeenkomstig kleed een geelgroene borst en buik. De Maskertroepiaal *I cucullatus* heeft een fijnere meer gebogen snavel en donkerder geelbruine onderdelen. De Altimaratroepiaal *I gularis* is groter, heeft een donkerdere staart, contrasterend met de stuit en een gelige of oranjeachtige bovenste vleugelstreep. Een vrouwtje Scotts Troepiaal *I parisorum* heeft groengele onderdelen en donkere lengtestrepen over mantel en achterhoofd. Een onvolwassen vrouwtje Vlekrugtroepiaal *I pustulatus* heeft een donker gestreepte mantel en mist de lichte kin (National Geographic Society 1983).

Het onderscheid tussen de twee noordelijke ondersoorten *I g galbula* (hierna *galbula*) en *I g bullocki* (hierna *bullocki*) is bij (onvolwassen) exemplaren van de Noordelijke Troepiaal niet eenvoudig en nauw verweven met de geslachts- en leeftijdsbepaling. De hieronder vermelde gegevens zijn voornamelijk gebaseerd op Pyle et al (1987) en onderzoek aan balgen in het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden, Zuidholland, door Kees Roselaar (in litt).

De beschrijving van het verenkleed pleit op een drietal punten eerder voor *galbula* dan voor *bullocki*. De bruine kleur van de kruin, achterhoofd, rug, stuit en bovenstaartdekveren in de beschrijving past beter op *galbula* dan op *bullocki*, evenals het contrast tussen de mantel en achterhoofd. Bij *bullocki* zijn de kruin, achterhoofd en mantel meer grijsgroen en meer uniform (cf afbeelding van adult vrouwtje *bullocki* in National Geographic Society 1983). De donkere centra van de mantel- en schouderveren passen beter op *galbula* dan op *bullocki* (dit kenmerk is echter afhankelijk van geslacht en leeftijd). De lichtgroengrijze flanken en vaalgele buik pleiten duidelijk voor *galbula*. De onderdelen zijn bij *galbula* geeloranje, dieper van kleur op de borst en bleker op de buik; bij *bullocki* zijn de keel en borst bleekgeel en de flanken en buik wit. Bij vrouwtjes (of onvolwassen) *bullocki* in Colorado, VS, in juli (Enno Ebels pers waarn) was het contrast tussen de gele keel en bovenborst en de witte buik en flanken een opvallend veldkenmerk.

Eerstejaars vrouwtjes hebben een grijsbruine mantel met bruinere kruin (*galbula*, Pyle et al 1987 spreken foutief over donkerbruine mantel; Kees Roselaar in litt) of bleek bruingrijze mantel en kruin (*bullocki*).

Bij tweedejaars en adulte vrouwtjes zijn de kruin en mantel bruinoranje met veel zwart bij *galbula* en bleek bruingrijs met wat donkerbruin bij *bullocki*.

Op grond van de biometrische gegevens valt geen definitieve uitspraak over de ondersoort te doen. De vogel van Vlieland had een vleugellengte van 94.5 mm. Dit valt net buiten de opgave van Pyle et al (1987) voor vrouwtjes *galbula* (85-94) en binnen de opgave voor vrouwtjes *bullocki* (86-101). De maten van Pyle et al (1987) zijn echter Amerikaanse 'wing-chord' maten, die 1-5% kleiner uitvallen dan de standaard-meettechniek in Europa (Rolf de By in litt). Gecombineerd met het feit dat de maten van Pyle et al (1987) afkomstig zijn van (altijd iets gekrompen) balgen en de maten van HvE van een levende vogel, zal de vleugellengte van de vogel van Vlieland, omgerekend naar Amerikaanse maten, rond de 90 mm hebben gelegen. Deze maat kan betrekking hebben op beide ondersoorten. De maten duiden op een klein exemplaar, ofwel een vrouwtje met relatief lange vleugels ofwel een zeer klein mannetje.

Leeftijd en geslacht

Het leeftijdsverschil binnen de grote dekveren en de vorm van een aantal staartpennen pleiten voor een juveniele vogel. De staart met aan één zijde een aantal verse pennen met een ongesleten ronde top met lichte zoom en aan de andere zijde juveniele pennen met spitse top is merkwaardig omdat in het eerste jaar geen staartpennen geruid worden. Een tweedejaars vogel zou in oktober ofwel de staartpennen reeds geruid hebben ofwel met de rui bezig zijn. In dat laatste geval zouden de juveniele staartpennen sterk gesleten moeten zijn en is een symmetrisch ruipatroon te verwachten (hoewel de staartrui ook asymmetrisch kan verlopen). De verklaring kan zijn dat bij één of ander ongeluk de (eerstejaars) vogel een aantal staartpennen is kwijtgeraakt en deze voortijdig heeft vervangen.

De beschreven kleur van de iris (donker grijsbruin) past eveneens beter op een eerstejaars vogel. Oudere vogels hebben een donker- tot zwartbruine iris (Kees Roselaar in litt). Onvolledige schedelverbening is een betrouwbaar leeftijdskenmerk. De mate van verbening kon weliswaar niet nauwkeurig worden vastgesteld maar de beschrijving pleit ook op dit punt sterk voor een eerstejaars vogel.

Eerstejaars vogels hebben een gedeeltelijke rui naar het eerste winterkleed (kop- en lichaamsveren, kleine, middelste en soms binnenste grote dekveren). Bij *galbula* vindt deze rui (meestal) plaats in het broedgebied, van half juni tot half september en bij *bullocki* tijdens de trek (gedurende een tussenstop in het zuidwesten van de VS) in september-oktober. In het voorjaar heeft een aantal exemplaren een gedeeltelijke rui naar het eerste zomerkleed. Tweedejaars en adulte exemplaren hebben een volledige rui naar het winterkleed, tegelijkertijd met de eerstejaars vogels.

Bij eerstejaars mannetjes (van beide ondersoorten) zijn de kruin en mantel meestal olijfgroen tot geelbeige, naar het voorjaar toe overgaand in oranje en zwart, en zijn in het algemeen de centra van de mantel- en schouderveren zwart en opvallend. De onderdelen zijn dieper geel dan bij onvolwassen vrouwtjes. De

Noordelijke Troepiaal op Vlieland in oktober 1987

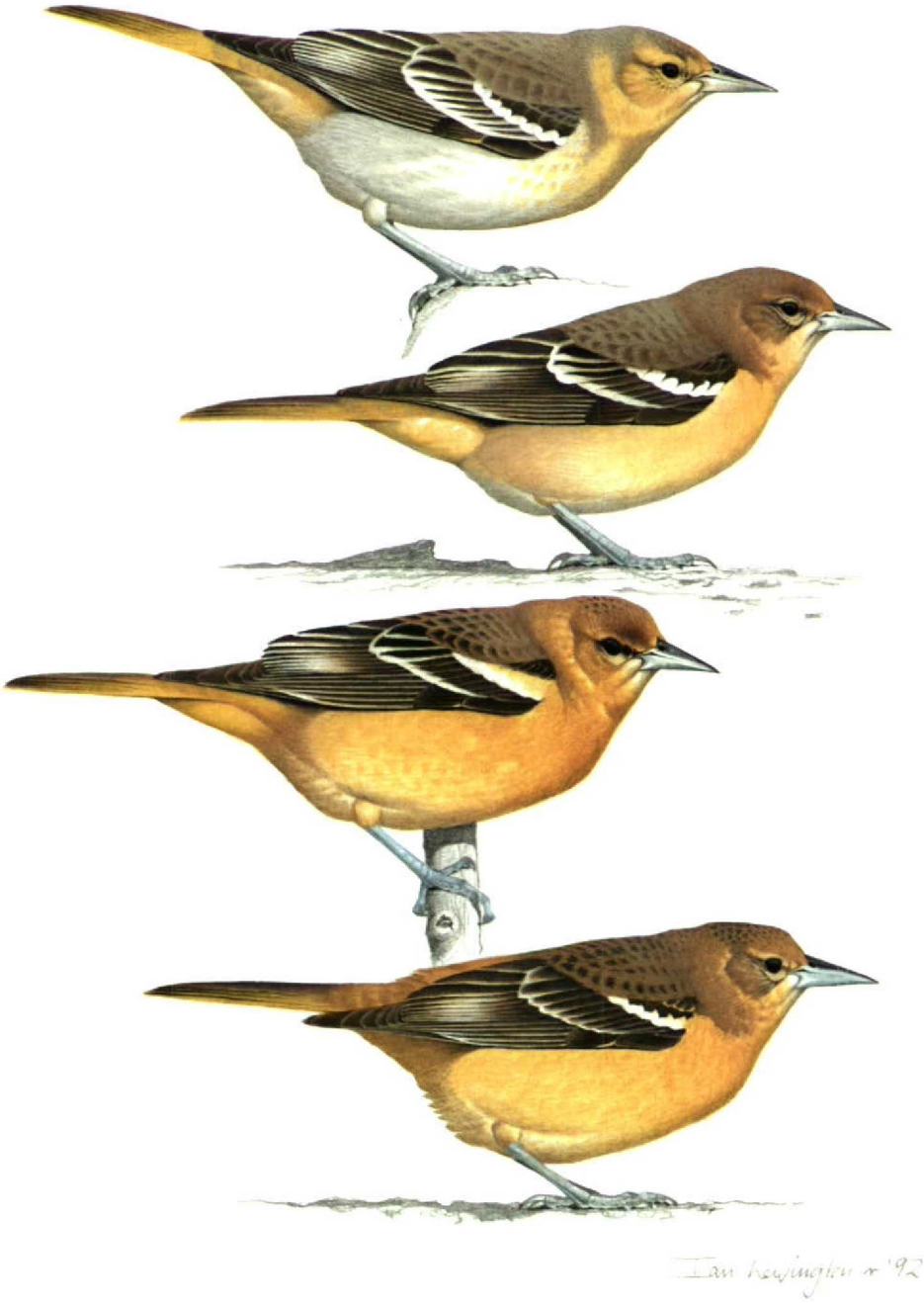

FIGUUR 1 Noordelijke Troepiaal *Icterus galbula* (van boven naar beneden): vrouwtje *bullocki* (waarschijnlijk geen zichtbaar verschil tussen eerste-winter en adult; let op grijzere kleur van mantel, achterhoofd en kruin, weinig opvallende donkere veercentra op mantel, lichte buik en flanken, contrasterend met gele borst en onderstaartdekveren), eerste-winter vrouwtje *galbula* (vergelijkbaar met vogel van Vlieland; let op olijfgrijze mantel en meer bruingrijze achterhoofd en kruin, weinig opvallende donkere veercentra op mantel en geeloranje onderdelen), eerste-winter mannetje *galbula* (exemplaar zonder zwarte tekening op kin en keel, overeenkomstig een vogel aanwezig op Scilly, Engeland, in oktober 1988; let op diep-oranje onderdelen, bruingrijze mantel en kruin met meer opvallende donkere veercentra en geeloranje tekening van bovenste vleugelstreep), adult vrouwtje *galbula* (exemplaar zonder zwarte tekening op kin en keel; let op olijfbruine mantel, achterhoofd en kruin met meer opvallende donkere veercentra en oranje onderdelen) *(Ian Lewington)*

Northern Oriole Icterus galbula *(from top to bottom): female* bullocki *(probably no visible difference between first-winter and adult; note greyer coloration of mantle, hindcrown and crown, less obvious dark feather-centres on mantle, pale belly and flanks, contrasting with yellow breast and undertail-coverts), first-winter female* galbula *(similar in plumage to Vlieland bird; note olive-grey mantle and more brownish-grey hindcrown and crown, less obvious dark feather-centres on mantle and yellowish-orange underparts), first-winter male* galbula *(bird without any black on chin and throat, similar to a bird present on Scilly, England, in October 1988; note brownish-grey mantle and crown with more obvious dark feather-centres, deep orange underparts and yellowish-orange coloration on upper wing-bar), adult female* galbula *(bird without any black on chin and throat; note olive-brown mantle, hindcrown and crown with more obvious dark feather-centres and orange underparts) (Ian Lewington)*

meeste mannetjes vertonen al jong zwarte vlekking op de keel maar bij sommige onvolwassen mannetjes kan dit nog ontbreken.

Verder zijn de nieuwe grote dekveren (indien aanwezig) donkerder dan de slagpennen en grote handdekveren. Bij de beschreven vogel zijn de kruin en mantel olijfbruin en de centra van de mantel- en schouderveren eerder bruinachtig dan zwart. De buik is vaalgeel en zwarte vlekking op de keel ontbreekt. De dekveren zijn donker zwartbruin als de slagpennen. Deze combinatie van kenmerken sluiten een jong mannetje vrijwel zeker uit.

Tweedejaars en oudere mannetjes van beide ondersoorten zijn overwegend zwart en oranje in alle jaargetijden en vallen dus zonder meer af.

Eerstejaars vrouwtjes vertonen, net als mannetjes, een contrast tussen de donkere grote dekveren en de blekere grote handdekveren en slagpennen. Dit laatste kenmerk is echter minder betrouwbaar in het najaar (Kees Roselaar in litt).

Bij adulte vrouwtjes zijn de middelste dekveren (Pyle et al 1987 spreken foutief over kleine dekveren) bruin of grijsbruin met witte toppen; de grote handdekveren en slagpennen zijn uniform donkerbruin. De keel heeft in het tweedejaars kleed meestal wat zwart bij *bullocki* en is altijd (vlekkerig) zwart bij *galbula*. Het ontbreken van enig zwart op de keel bij de beschreven vogel duidt dan ook op een onvolwassen vrouwtje maar sluit een adult vrouwtje *bullocki* niet geheel uit.

De vermelding in Pyle et al (1987) van de donkerbruine kleur van de mantel bij eerstejaars vrouwtjes *galbula* wordt tegengesproken door zowel Kees Roselaar (in litt) als National Geographic Society (1983, afbeelding van eerstejaars vrouwtje met olijf- tot bruingrijze mantel). In Workman (1982) wordt het eerste geval van deze soort voor Groot-Brittannië beschreven, in oktober 1958, waarvan de beschrijving sterk overeen komt met die van de vogel van Vlieland. Deze vogel werd gedetermineerd als onvolwassen *galbula*. In het naschrift wordt de olijfgrijze mantel (samen met de kop en schouders) als kenmerk gegeven voor een vrouwtje in eerste winterkleed (en dus niet als kenmerk voor *bullocki*-invloeden).

Conclusie

De vogel van Vlieland betrof een eerstejaars *galbula*, vrijwel zeker een vrouwtje. *Bullocki* en de twee andere ondersoorten kunnen op grond van verenkleed en/of maten worden uitgesloten. In tegenstelling tot de oorspronkelijke conclusie van de CDNA (Rolf de By in litt) zijn er geen aanwijzingen dat de vogel kenmerken vertoonde van *bullocki*. Omdat beide ondersoorten 'hybridiseren', is het mogelijk exemplaren met gemengde kenmerken aan te treffen. De zekerheid dat de betrokken vogel een zuivere *galbula* betrof is van belang in verband met de afweging van het ontsnappingsrisico en extra interessant als in de toekomst beide noordelijke ondersoorten (weer) als aparte soorten beschouwd worden.

Verspreiding en voorkomen

In de wereld komen 24 soorten troepialen van het geslacht *Icterus* voor, verspreid over Noord-

amerika, het Caraïbische gebied en Zuidamerika (Howard & Moore 1991). De Noordelijke Troepiaal heeft van deze soorten de meest noordelijke verspreiding; het is een algemene broedvogel in Noordamerika, van Zuid-Canada tot diep in Mexico. De soort is een lange-afstandstrekker en overwintert van Zuid-Mexico tot Noord-Columbia. Broedvogels in Mexico zijn standvogels. *Galbula* ('Baltimoretroepiaal') en *bullocki* ('Bullocks Troepiaal') werden vroeger als aparte soorten beschouwd. *Galbula* komt voor in het oostelijke deel van Noordamerika, *bullocki* in het westelijke deel. *Galbula* trekt in de winter het verst naar het zuiden. In de trektijd worden regelmatig vogels met *bullocki*-kenmerken waargenomen aan de zuidelijke oostkust van Noordamerika (D Sandee pers meded aan Rolf de By in litt). De twee ondersoorten 'hybridiseren' in het gebied van de Great Plains. De twee andere ondersoorten, *I g parvus* en *I g abeillei*, komen voor in het zuiden van de VS en in Mexico.

Gezien het verspreidingsgebied (tot aan de Atlantische kust) en het trekgedrag, is het voorkomen van de Noordelijke Troepiaal als dwaalgast in Europa niet verrassend. In Groot-Brittannië is het zelfs één van de 'meest algemene' Nearctische zangvogels met, tot en met 1989, 17 gevallen (Dymond et al 1989). Naast twee voorjaarsgevallen, een december-geval en een recent overwinteringsgeval (Gantlett 1989, Rogers et al 1990) zijn er 13 najaarsgevallen, alle tussen 19 september en 18 oktober. Dit is de gebruikelijke periode voor waarnemingen van Nearctische zangvogels in Groot-Brittannië en andere Europese landen. De najaarsgevallen werden merendeels vastgesteld in Zuidwest-Engeland, één geval werd vastgesteld in Sussex en één op de Shetland-eilanden. Opvallend is het feit dat er (nog) geen waarneming uit Ierland is (Dymond et al 1989). Van de Britse gevallen is ons niet bekend of ooit vogels met *bullocki*-kenmerken zijn vastgesteld. Foto's van twee recente gevallen (Rogers & Rarities Committee 1984: plaat 227, Hirschfeld & Oreel 1989: plaat 21) tonen in ieder geval onvervalste *galbula*'s.

Naast deze gevallen zijn er volgens Gunnlaugur Pétursson (in litt) drie op IJsland verzamelde balgen in het natuurhistorische museum van Reykjavík, IJsland. Deze gevallen zijn, voor zover ons bekend, niet gepubliceerd en er is alleen van bekend dat de vogels tussen c 1950 en 1978 zijn verzameld. In Noorwegen werd op 13 mei 1986 een adult mannetje vastgesteld op Utsira, Rogaland (Andrew Clarke in litt, Norsk Sjeldenhetskomité for Fugl 1988; door Anonymus 1989 foutief vermeld voor 28 september 1986). Deze vogel werd gedurende c 1 min door één waarnemer gezien maar kennelijk overtuigend genoeg beschreven om door de Noorse dwaalgastencommissie geaccepteerd te worden. Opvallend is dat het hier een tussenvorm betrof tussen *galbula* en *bullocki*, als afgebeeld in National Geographic Society (1983). Bij dergelijke vogels is de kans op een wilde herkomst waarschijnlijk klein, gezien hun meer westelijke verspreiding.

Gezien de eerdere gevallen in Europa, de leeftijd en subspecifieke identiteit van de vogel van Vlieland, de plaats van waarneming en de tijd van het jaar, hoeft nauwelijks getwijfeld te worden aan een wilde herkomst van deze vogel. De ongelijke rui van de staartveren zou op een niet-wilde herkomst kunnen duiden (in gevangenschap raken veren vaak beschadigd of verloren) maar kan ook een 'natuurlijke' oorzaak hebben. Volgens ons gaf noch de toestand van het verenkleed, noch het gedrag van de vogel in gevangenschap aanleiding om te twijfelen aan een wilde herkomst.

Over het ontsnappingsrisico valt slechts te melden dat de soort in Nederland vrij verhandelbaar is maar dat het een weinig verhandelde en gehouden kooivogel betreft; er zijn geen geslaagde kweekresultaten in Nederland bekend (C van Berkel pers meded).

Dankzegging

Wij willen Rolf de By danken voor zijn uitvoerige studie naar leeftijd en ondersoort en zijn commentaar op het concept voor dit artikel; Kees Roselaar voor het onderzoek aan balgen en zijn commentaar; en Arnoud van den Berg, Pieter Bison, Andrew Clarke, Gerald Oreel, Gunnlaugur Pétursson en Gerard Steinhaus voor hun hulp bij het verzamelen en controleren van gegevens. Ian Lewington zijn wij speciale dank verschuldigd voor het leveren van de bij dit artikel gepubliceerde kleurenplaat.

Summary

NORTHERN ORIOLE ON VLIELAND IN OCTOBER 1987 On 14 October 1987, a first-winter Northern Oriole *Icterus galbula* was trapped on Vlieland, Friesland. It was ringed and released on 18 October and recaptured on 20 October. A full description is given. Although sexing and subspecific identification were difficult, it finally proved to be a first-winter bird of the subspecies *I g galbula* ('Baltimore Oriole'), almost certainly a female. The olive-grey mantle, contrasting with the more brownish hindcrown, head, back and shoulders and the yellow belly indicate a first-winter *I g galbula* rather

than *I g bullocki* ('Bullock's Oriole'). The lack of any black on the throat and the brown instead of blackish shaft-streaks on the mantle almost certainly exclude an immature male. The right side of the tail contained three newly moulted, round-tipped rectrices, the other rectrices were pointed juvenile feathers. It is stressed that Pyle et al (1987) are in some points inaccurate and misleading as far as this species is concerned. The subspecific identification is important in order to judge the possibility of genuine vagrancy (probably more likely in eastern *galbula* than in western *bullocki*) and in case of a future 're-splitting' of the two northern subspecies. This record has been accepted as the first for the Netherlands. The combination of subspecies, age, time of the year and place indicates a genuine vagrant. The aberrant moult of the rectrices could indicate a captive origin but can also be caused by a natural accident. The species is an uncommon cage bird in the Netherlands but can be traded freely. No successful captive breeding has to date been noted in the Netherlands. Apart from three birds collected in Iceland between c 1950 and 1978 and an adult male, intermediate between *galbula* and *bullocki*, seen (very) briefly on Utsira, Rogaland, Norway, on 13 May 1986, all European records were in Great Britain (17, of which 13 between 19 September and 18 October). It is one of the most regularly recorded Nearctic passerines in Europe.

Verwijzingen

Anonymus 1989. European News. Br Birds 82: 14-25.

van den Berg, A B, de By, R A & CDNA 1989. Rare birds in the Netherlands in 1988. Dutch Birding 11: 151-164.

Busse, P & Kania, W 1970. Operation Baltic 1961-1967. Working methods. Acta Ornithol 12: 233-267.

Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.

Gantlett, S J M 1989. Northern Oriole in Dyfed. Birding World 2: 89.

Hirschfeld, E & Oreel, G J 1989. Recent WP reports. Dutch Birding 11: 36-39.

Howard, R & Moore, A 1991. A complete checklist of the birds of the world. Derde druk. Londen.

National Geographic Society 1983. Field guide to the birds of North America. Washington.

Norsk Sjeldenhetskomité for Fugl 1988. [Rare birds in Norway in 1986.] Vår Fuglefauna 11: 87-95. [In Norwegian; English summary.]

Pyle, P, Howell, S N G, Yunick, R P & DeSante, D F 1987. Identification guide to North American passerines. Bolinas.

Rogers, M J & Rarities Committee 1984, 1990. Report on rare birds in Great Britain in 1983, 1989. Br Birds 77: 506-562, 83: 439-496.

Workman, W B 1982. Northern Oriole on Lundy. In: Sharrock, J T R & Grant, P J (editors), Birds new to Britain and Ireland, Calton.

Enno B Ebels, Lessinglaan 7-2, 3533 AM Utrecht, Nederland
Huybert M van Eck, Havenweg 16A, 8899 BB Vlieland, Nederland

Spring head-moult in Mediterranean Gull in north-western France

W (Ted) Hoogendoorn, Dirk J Moerbeek, Peter L Meininger & Cor M Berrevoets

Detailed studies on the timing of the spring head-moult in Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* are lacking until now. Isenmann (1982) reported that the spring head-moult in adults starts earlier than in Black-headed Gull *L ridibundus*. For Black-headed Gull, the subject has been analysed in various parts of Europe (eg, Franck & Epprecht 1959, Cerny 1962, Paulussen 1980, Gloe 1983, Woutersen 1984). Here, we report on the spring head-moult of Mediterranean Gull, based on observations at Le Portel, near Boulogne-sur-Mer, Pas-de-Calais, France, in the spring of 1991, supplemented with some observations from elsewhere and from 1992. Mediterranean Gull has been recorded in coastal north-western France with increasing regularity since the early 1960s, frequenting particularly the Boulogne-sur-Mer area (Milbled & Apchain 1978). It occurs now at Le Portel throughout the year, with largest numbers (100-600) from August to April (Meininger et al in prep).

Methods

Between early January and early April 1991, we made seven visits to Le Portel (three of these in

March, cf figure 1) and classified spring head-moult of adult and second-year birds according to three distinct stages (head-moult stage *HMS* 1-3).

HMS1 Often indistinguishable from winter head pattern (plate 177), ranging from that through lightly mottled (plate 179) to heavily blotched (plate 178), lacking any solid black areas; indicates that head-moult has not started yet or has just begun.
HMS2 Black more extensive than in HMS1, ranging from one or more solid black areas (plate 180) to nearly full hood (plate 181); indicates that head-moult is active and well underway.
HMS3 Hood fully black, lacking any white feathers other than those forming crescents above and below eye (plate 182); indicates that head-moult is completed.

Throughout the study period, telescopes were used for HMS classification. All but the final one of the HMS counts were carried out by two observers, one of which was classifying while the other was noting down classifications. Only those individuals were recorded for which it could be ascertained that they belonged to separate, well-defined flocks, thus avoiding the risk of double counts.

The classification presented here proved to be very efficient as all individuals studied could be assigned to the relevant HMS. In most cases, the process was straightforward and only very rarely consultation between observers was necessary.

We also tested the four-stage head-moult classification system as employed by, eg, Cerny (1962) for Black-headed Gull (1, no moult; 2, less than 50% of feathers moulted; 3, 50-100% of feathers moulted; 4, moult completed) but found this to be rather problematic. A considerable proportion of the individuals studied could not be assigned to a moult stage in this system as the demarcations between stages 1 and 2 and particularly between stages 2 and 3 could not be properly assessed.

Results and discussion

Figure 1 shows that most of the head-moult of adult and second-year birds at Le Portel occurred in March. The total percentage of adults showing HMS2 or HMS3 rises sharply in the first half of March, making this the peak period of adult head-moult activity. For second-year birds, this peak occurs in the second half of March, 2-3 weeks later than for adults. The usual sequence of the appearance of solid black is from the back to the front of the head. However, we observed one individual in which the area around the base of the bill became black before other areas (plate 183).

In most first-year birds at Le Portel, hardly any head-moult seems to occur, even in April-May; their winter head pattern is basically retained (cf Hume & Lansdown 1974). Grant (1986) stated 'hood sometimes developed to variable extent' and 'a few acquire full hood'. 45 birds observed at Le Portel on 9 May 1992 were all HMS1-patterned and of 64 birds on 1 June 1991, only two had attained HMS2. One of these was very close to a full hood but still had minor white spotting scattered around the base of the bill, on the forehead and the right ear-coverts. Elsewhere, of 19 first-year birds observed by WH at Lido degli Estensi, Ferrara, Italy, on 7 May 1991, none had

175 Mediterranean Gulls *Larus melanocephalus*, with Herring Gulls *L argentatus* and one Kittiwake *Rissa tridactyla*, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 16 March 1991 *(Ted Hoogendoorn)*

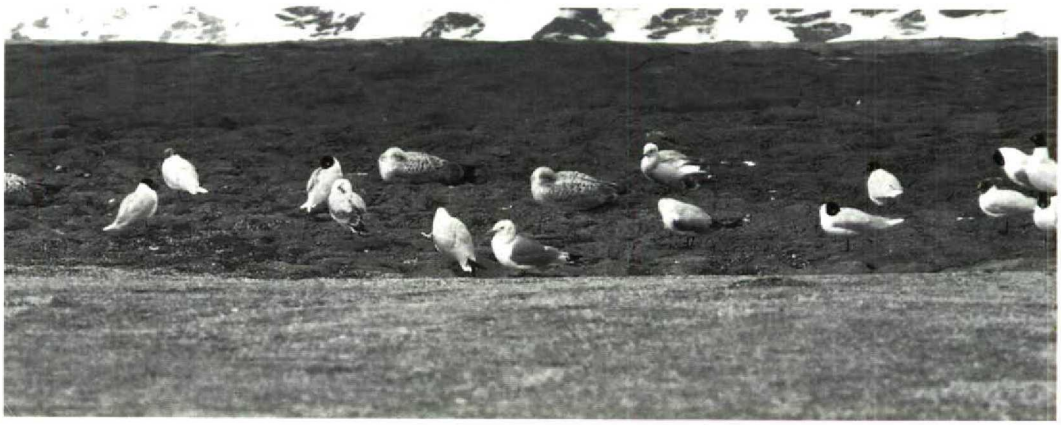

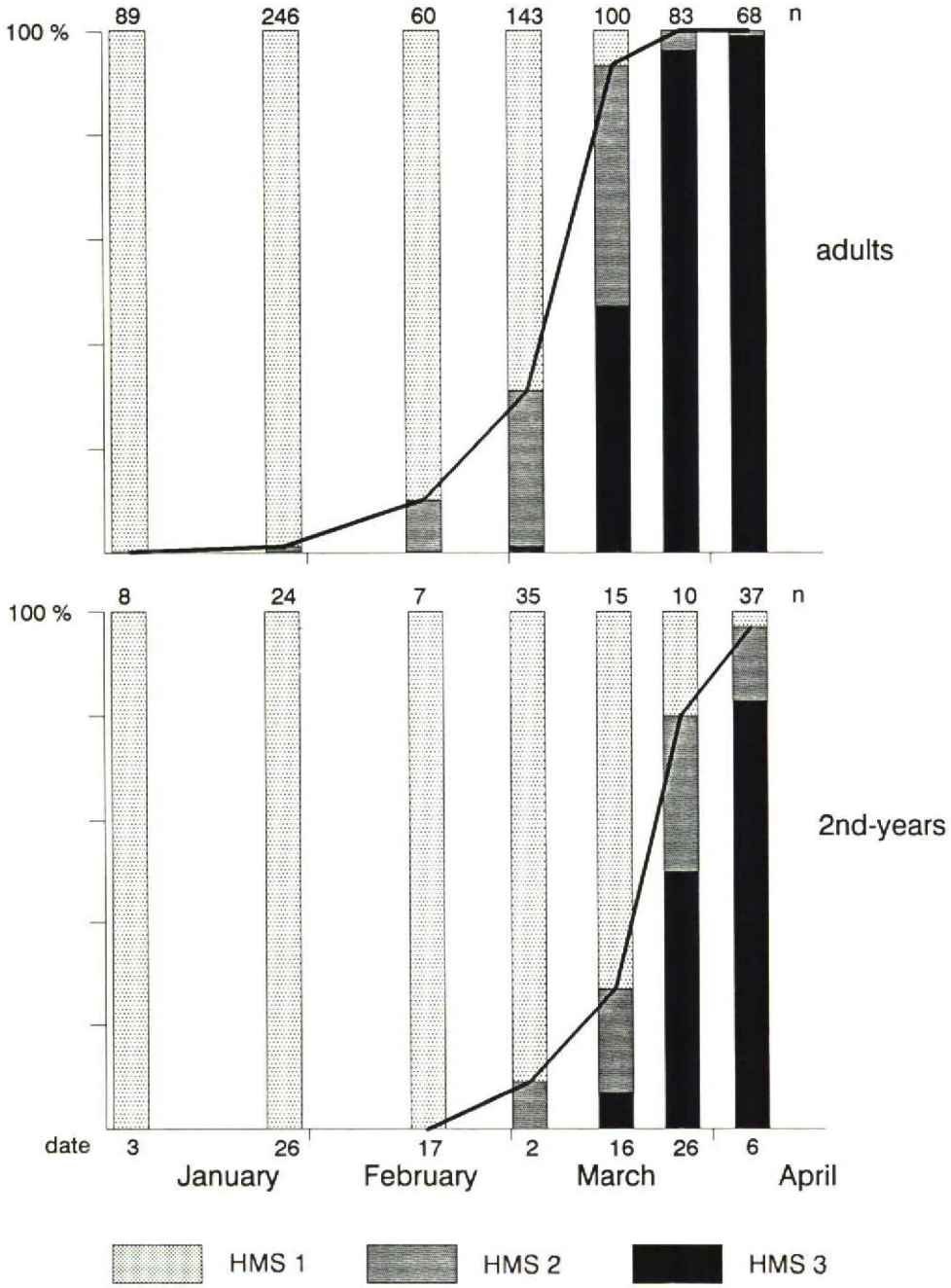

FIGURE 1 Spring head-moult in Mediterranean Gulls *Larus melanocephalus*. n, numbers of adult and second-year Mediterranean Gulls at Le Portel, Pas-de-Calais, France, in 1991 in which spring head-moult was studied; stacked bars, percentages of individuals showing various HMS (explanation of HMS in main text); lines, schematic progression of total percentages of individuals showing HMS2 or HMS3, illustrating difference in timing of head-moult between adult and second-year birds.

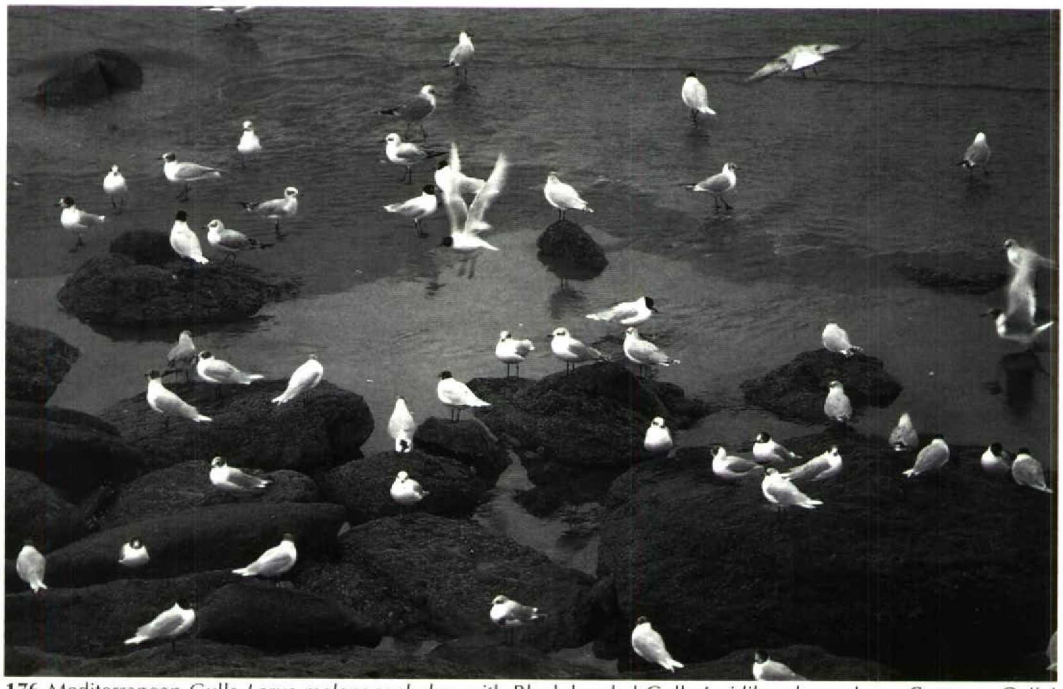

176 Mediterranean Gulls *Larus melanocephalus*, with Black-headed Gulls *L. ridibundus* and one Common Gull *L. canus*, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 2 March 1991 *(Dirk J Moerbeek)* **177** Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, adult, showing HMS1 (see main text), winter head pattern, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 26 January 1991 *(Ted Hoogendoorn)* **178** Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, adult, showing HMS1 (see main text), heavily blotched, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 2 March 1991 *(Dirk J Moerbeek)*

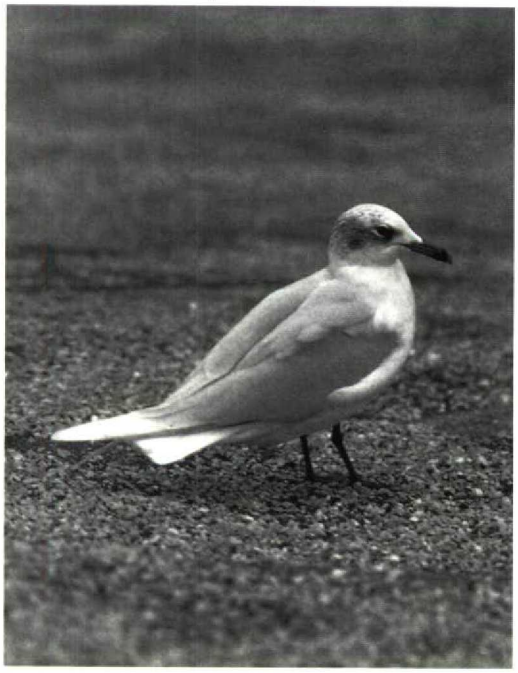

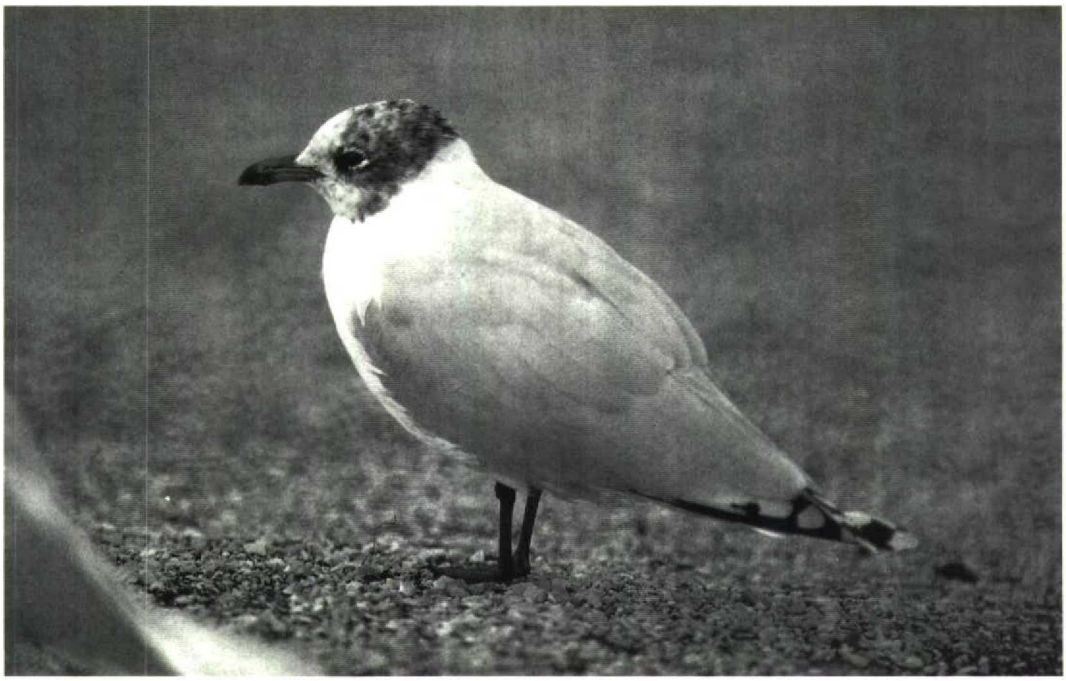

179 Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, second-year, showing HMS1 (see main text), lightly mottled, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 16 March 1991 *(Dirk J Moerbeek)* **180** Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, adult, showing HMS2 (see main text), solid black areas, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 2 March 1991 *(Dirk J Moerbeek)*

attained HMS2. Conradty & Hohlt (1967) found some non-hooded first-year birds in a Mediterranean Gull colony of 104 pairs in the Axios delta (Kraus et al 1969), Macedonia, Greece, on 4 June 1966, which 'firmly belonged to the breeding community, because they always landed at the same spot and apparently also sat on a nest' (authors' translation). An accompanying photograph shows a HMS1-patterned first-year individual landing in the colony amidst adults. On 9 May 1992, in a mixed colony of Black-headed and Mediterranean Gulls at Stabroek, Antwerpen, Belgium, WH and DJM observed two HMS1-patterned first-year birds which were courting and repeatedly landing at the same spot, where they defended a territory against intruding Black-headed Gulls. A very active and solitarily courting first-year bird in a Black-headed Gull colony – where also two or three pairs of Mediterranean Gulls nested – at Budel-Dorplein, Noordbrabant, Netherlands, in April-May 1991 (Beeren 1991) also failed to attain HMS3 (plate 184). However, among several first-year birds present in or near Black-headed Gull/Mediterranean Gull colonies in the south-western Netherlands in May-June 1990 (Meininger & Bekhuis 1990), PLM and CMB observed an individual with a fully black hood in the Oesterdam/Zoommeer area, Zeeland, on 5 and 7 May. It can be concluded that in first-year Mediterranean Gulls a full hood without any white spotting is unusual indeed and that a partial hood or even the total lack of a hood does not necessarily prevent the birds from activities associated with breeding.

Acknowledgements
We thank Arjen van Gilst, Sander Lilipaly, Eric Marteijn, Pascal Raevel, Adri Remeeus, Hans Schekkerman, Rob Strucker and Pim Wolf for participating in the observations at Le Portel. Wil Beeren and Hubert Lehaen supplied photographic material.

Samenvatting
KOPRUI VOORAFGAAND AAN BROEDSEIZOEN BIJ ZWARTKOPMEEUW IN NOORDWEST-FRANKRIJK In dit artikel wordt een

181 Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, adult, showing HMS2 (see main text), nearly full hood, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 16 March 1991 *(Ted Hoogendoorn)*

182 Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, adult, showing HMS3 (see main text), hood fully black, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 26 March 1991 *(Peter L. Meininger)*

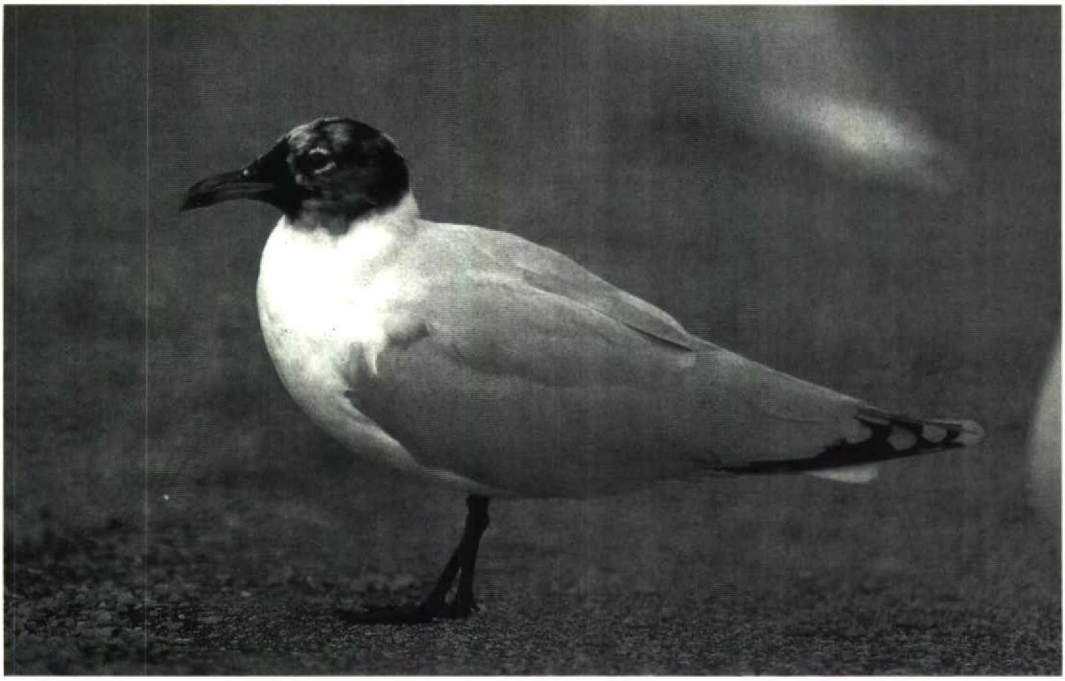

183 Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, second-year, showing HMS2 (see main text), solid black areas, with black predominantly concentrated around base of bill, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 16 March 1991 *(Dirk J Moerbeek)* **184** Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*, first-summer, showing HMS2 (see main text), nearly full hood, Budel-Dorplein, Noordbrabant, Netherlands, 28 April 1991 *(Hubert Lehaen)*

analyse gegeven van de koprui bij Zwartkopmeeuwen *Larus melanocephalus* te Le Portel, bij Boulogne-sur-Mer, Pas-de-Calais, Frankrijk, van januari tot juni 1991. De soort is aldaar het gehele jaar aanwezig, met aantallen van 100-600 tussen augustus en april. De koprui van adulten en tweedejaars vindt hoofdzakelijk plaats in maart. Adulten ruien 2-3 weken eerder dan tweedejaars. De meerderheid van de eerstejaars ruit niet of nauwelijks. Eerstejaars met een volledig ontwikkelde kopkap zonder witte vlekken werden ter plaatse niet waargenomen. In mei 1990 werd een dergelijke vogel gezien in de omgeving van de Oesterdam/Zoommeer, Zeeland.

References

Beeren, W 1991. Waarneming van een gekleurringde Zwartkopmeeuw te Budel-Dorplein. Limbg Vogels 2: 56-57.

Cerny, W 1962. [Die Kopfgefiedermauser der Lachmöwe (*Larus ridibundus*) im Zusammenhang mit geographischen u. klimatischen Einflüssen.] In: Cerny, W & Urbánek, B (editors), [Vorträge der II. Konferenz der Tschechoslowakischen ornithologischen Gesellschaft in Prag im Juni 1962.], pp 35-48, Praha. [In Czech; German summary.]

Conradty, P & Hohlt, G 1967. Zur Kenntnis der Vogelwelt Nordgriechenlands II. Anz Ornithol Ges Bayern 8: 45-51.

Franck, D & Epprecht, W 1959. Zur Kopfgefiedermauser der Lachmöwe im Frühjahr. Ornithol Beob 56: 101-109.

Gloe, P 1983. Unter welchen Bedingungen beginnen Lachmöwen (*Larus ridibundus*) mit der Mauser des Kopfgefieders? Ornithol Mitt 35: 283-287.

Grant, P J 1986. Gulls: a guide to identification. Second edition. Calton.

Hume, R A & Lansdown, P G 1974. Mediterranean Gulls at Blackpill, Glamorgan. Br Birds 67: 17-24.

Isenmann, P 1982. *Larus melanocephalus* Temminck 1820 – Schwarzkopfmöwe. In: Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors), Handbuch der Vögel Mitteleuropas 8, pp 382-402, Wiesbaden.

Kraus, M et al 1969. Zur Kenntnis der Vogelwelt Nordgriechenlands III. J Ornithol 110: 83-89.

Meininger, P L & Bekhuis, J F 1990. De Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus* als broedvogel in Nederland en Europa. Limosa 63: 121-134.

Meininger, P L, Raevel, P & Hoogendoorn, W in prep. Occurrence of Mediterranean Gull in the Boulogne-sur-Mer area, north-western France. Dutch Birding.

Milbled, T & Apchain, C 1978. Nidification et migrations de la Mouette mélanocéphale *Larus melanocephalus* sur le littoral du nord de la France. Alauda 46: 235-256.

Paulussen, J 1980. Voorjaarskoprui bij adulte Kokmeeuwen (*Larus ridibundus* L.). Wielewaal 46: 297-300.

Woutersen, K 1984. Koprui van de Kokmeeuw (*Larus ridibundus*) in Alkmaar. Graspieper 4: 166-170.

W (Ted) Hoogendoorn, Notengaard 32, 3941 LW Doorn, Netherlands
Dirk J Moerbeek, Eksterlaan 296, 2026 XP Haarlem, Netherlands
Peter L Meininger, Belfort 7, 4336 JK Middelburg, Netherlands
Cor M Berrevoets, Torentrans 83, 4336 JN Middelburg, Netherlands

Twee Witwangsterns in Flevoland in winter van 1991/92

Arnoud B van den Berg

Op 14 december 1991 bevond ik mij in gezelschap van 11 Engelse vogelaars die onder leiding van Chris Kightley met *Limosa Birdwatching Holidays* een lang weekeinde in Flevoland doorbrachten. Om 12:30 reden wij over de dijk langs het Markermeer tussen de Houtribsluizen en Lelystadhaven, Flevoland, toen ik ter hoogte van de werf van het *VOC-schip Batavia* boven de oever een stern zag vliegen die ik onmiddellijk als een eerste-winter Witwangstern *Chlidonias hybridus* herkende. Ik kon samen met Phil Todd direct een groot aantal foto's van de heen en weer vliegende vogel maken. Door Chris Kightley werd een beschrijving gemaakt. Na een uur besloten wij de Dutch Birding-vogellijn te waarschuwen waarna de vogel door andere waarnemers tot in de avond op dezelfde plaats werd gezien.

Terwijl wij zuidwaarts over de Oostvaardersdijk reden, werden wij door Hans Gebuis gewaarschuwd dat er die ochtend ook een moerasstern in winterkleed bij het 23 km zuidelijk

[Dutch Birding 14: 214-218, december 1992]

van de werf gelegen gemaal De Blocq van Kuffeler, Flevoland, gezien was. Wij konden deze vogel 's middags niet terugvinden. Aanvankelijk werd laatstgenoemde vogel doorgegeven als een Witvleugelstern *C leucopterus* maar naderhand bleek dat de beschrijving goed op een eerste-winter Witwangstern paste (Ruud van Beusekom pers meded). Gezien afstand en waarnemingstijd leek het onmogelijk dat dit dezelfde vogel als die van de werf kon zijn geweest. Vanwege de buitengewone zeldzaamheid van deze soort in de winter was het echter noodzakelijk dat er absolute zekerheid bestond over de aanwezigheid van meer dan één exemplaar rond het Markermeer. Al op 15 december kwam Marten van Dijl tweemaal een Witwangstern tegen rond Lelystadhaven en beide malen wist hij foto's te maken. Uit deze foto's valt op te maken dat de vogels verschilden in de hoeveelheid zwart op de kruin. Op 24 december werden door Francesc en Cecilia Muntada langs de Oostvaardersdijk ter hoogte van het Bovenwater voor het eerst twee Witwangsterns te zamen gezien. Op andere dagen bleven de twee vogels meestal apart waarbij het ene exemplaar zich gewoonlijk ophield nabij de Houtribsluizen en het andere tussen km-palen 20 en 28 langs de Oostvaardersdijk. De vogels konden door het merendeel van de waarnemers uiterlijk niet van elkaar worden onderscheiden.

De laatste datum waarop twee vogels werden gezien was 27 december (Hans Gebuis pers meded). Op 12 januari 1992 werd de soort voor het laatst gemeld, bij km-paal 20 langs de Oostvaardersdijk. Er zijn aanwijzingen dat de vogels reeds vanaf 27 november aanwezig waren en abusievelijk als Visdief *Sterna hirundo* of Witvleugelstern werden gedetermineerd (Ton Eggenhuizen pers meded). Door het ontbreken van foto's of nauwkeurige beschrijvingen blijft dat echter onzeker. Wel is zeker dat er in november ook een adulte Witvleugelstern in zomerkleed langs de Oostvaardersdijk aanwezig was (Ruud van Beusekom pers meded).

Beschrijving

De beschrijving is opgesteld aan de hand van aantekeningen en dia's van Arnoud van den Berg en Jaap van 't Hof en een veldschets van Chris Kightley gemaakt op 14 december.

GROOTTE & BOUW Kleiner en meer gedrongen dan Visdief met korte, bijna rechthoekige staart (ondiepe staartvork nauwelijks zichtbaar). Iets gekromde snavel duidelijk langer en dikker dan bij Witvleugelstern (beide hier genoemde soorten niet ter vergelijking aanwezig).

KOP Voorhoofd, teugel (tot even voor oog), oorstreek en kin wit. Kruin wit met bruinzwarte streepjes. Achterhoofd zwartachtig met enige witte streepjes. Van even voor oog naar achterhoofd zwartachtige baan boven oorstreek langs.

BOVENDELEN Hals wit maar op achterhals (tussen donker achterhoofd en lichtgrijze mantel) wit zeer smal wordend. Mantel, schouder, rug, stuit en bovenstaartdekveren dof lichtgrijs met, vooral op stuit, wat witachtige vlekjes.

ONDERDELEN Wit. Onder bepaalde lichtval vage kleine lichtgrijze vlek zichtbaar op zijborst.

VLEUGEL Bovenvleugel dof lichtgrijs met vaag begrensde donkergrijze toppen van slagpennen (met smalle witte terminale zoom), bruingrijze kleine dekveren en bruingrijze toppen van handdekveren. Afhankelijk van lichtval bovenvleugel nu eens tamelijk egaal, dan weer vlekkerig en contrastrijk lijkend (lichtgrijs met donkere omranding van bruingrijze vleugelboeg, 'dubbele halve-maanvormige vlek' op handdekveren en armpenbaan). Schuin van voren gezien soms donker driehoekig gebied op voorvleugel tonend. Opvallend witte handpenschachten. Kleinste dekveren wit. Ondervleugel witachtig met vaag begrensde donkere randen en toppen van slagpennen. Afhankelijk van lichtval ondervleugel nu eens egaal wit, dan weer vlekkerig contrastrijk lijkend (wit met donkere omranding van buitenste handpen, vage handpentoppen en armvleugelachterrand).

STAART Dof lichtgrijs met witte zijrand en onopvallende bruinachtige subterminale band.

NAAKTE DELEN Snavel zwart. Poot helder rood. Iris zeer donker.

VLUCHT Veerkrachtig, snel en direct met tamelijk stijve vleugels. Niet in water duikend.

SLEET Staartpennen iets gesleten.

Determinatie

Door het kleine formaat met korte, vrijwel ongevorkte staart was onmiddellijk duidelijk dat het geen *Sterna*-stern betrof. De bovenzijde was te licht voor Zwarte Stern *C niger*. De snavel was te lang en te dik voor Witvleugelstern en de bovenzijde miste het (vooral voor eerste-winter) Witvleugelstern karakteristieke contrast tussen rug en (witte) stuit. Bovendien miste de vogel het voor winter Witvleugelstern karakteristieke koppatroon van donkere, over achterhoofd verbonden, relatief kleine en scherp afgegrensde vlek achter oog, het zogenaamde 'koptelefoontje'. Zwarte Stern heeft in winter gewoonlijk meer zwart op de kruin met minder streping. In bepaald licht was een vage lichtgrijze zijborstvlek te zien maar die was nooit zo opvallend als de donkere zijborstvlek van een winterkleed Zwarte Stern (cf Taverner 1969, Lebret & Ouweneel 1976).

Onder andere vanwege de bruinachtige sub-

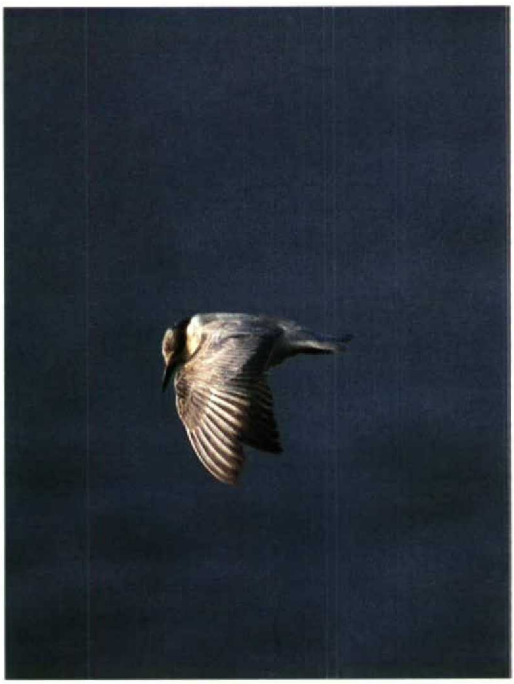

185-186 Witwangstern *Chlidonias hybridus*, Houtribsluizen, Flevoland, 14 december 1991 *(Arnoud B van den Berg)* **187** Witwangstern *Chlidonias hybridus*, Flevoland, december 1991 *(Marten van Dijl)*

terminale staartband afkomstig van het juveniele kleed betrof het een eerste-wintervogel. De snavel was dermate lang dat het vermoedelijk een mannetje betrof (cf Harris et al 1991).

De tweede Witwangstern leek identiek aan de eerste maar toonde op dia's meer bruinzwart op de kruin, een donker patroon op de tertials en een meer contrasterende donkere tekening op de voorvleugel. Het was bij beide vogels overigens opvallend dat ze onder verschillende lichtval sterk in tekening van verenkleed konden verschillen (cf Hume & Porter 1981). Zo kon de bovenvleugel bijvoorbeeld eerst egaal lichtgrijs lijken en op het volgende moment zwartachtige armpennen tonen. Dit wordt door foto's geïllustreerd.

Witwangsterns in winter worden door hun lichte verenkleed nogal eens met Visdief en Noordse Stern *S paradisaea* verward (Williamson 1960, Harris et al 1991), hetgeen wellicht ook bij de Flevolandse vogels is gebeurd. Visdief en Noordse Stern zijn echter iets groter en hebben een langere, dieper gevorkte staart en wittere stuit en staart dan Witwangstern.

De verwarring met Witvleugelstern werd waar-

schijnlijk veroorzaakt door een mate van overeenkomst in grootte en bouw. Witvleugelsterns hebben echter een kortere en dunnere snavel, in winterkleed een ander koppatroon met minder gestreepte kruin en bredere witte achterhals (wit hoog oplopend van achter oorstreek) en meer contrast tussen rug en stuit dan Witwangstern.

Ook waren er aanvankelijk waarnemers die meenden dat het adulte vogels waren. Dit werd vermoedelijk veroorzaakt door het feit dat er geen spoor van het donkerbruine zadel van het juveniele kleed was (behoudens misschien enkele veertjes). Het is echter vrij gebruikelijk dat een deel van de (of alle) donkere juveniele mantel- en schouderveren in laat najaar is (zijn) verdwenen. Witwangsterns beginnen anders dan Zwarte en Witvleugelstern vaak spoedig na het uitvliegen te ruien (Hume & Porter 1981, Harris et al 1991) maar het komt ook geregeld voor dat ze tot diep in het najaar het juveniele kleed houden (Lebret & Ouweneel 1986, Kemp 1988). Ook was de pootkleur van beide vogels (reeds) helder rood terwijl juveniele exemplaren gewoonlijk zwarte poten hebben.

Voor foto's en meer informatie over de herkenning van de drie *Chlidonias*-soorten zij verwezen naar Peero et al (1985), Alström (1989) en Schmidt (1991).

Verspreiding en voorkomen

De Witwangstern is een broedvogel van de Oude Wereld die in de winter gewoonlijk in (sub)tropische gebieden verblijft. In Nederland is het een zeldzame soort waarvan alle waarnemingen door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna dienen te worden beoordeeld. Uit 1900-79 zijn 234 gevallen bekend; in 1965 vonden de laatste broedgevallen in Nederland plaats. In 1980-90 werden 37 gevallen aanvaard waarvan 23 in mei, negen in juni, twee in juli, twee in augustus en één op 7 oktober 1983 (een eerstejaars vogel te Harlingen, Friesland); in 1984 en 1985 was er geen geval (Limosa 59: 123, 1986; van den Berg 1992). Ten westen en noorden van Nederland is de soort nog aanzienlijk zeldzamer. In Groot-Brittannië en Ierland werden tot en met 1990 106 gevallen bekend. Van de 86 gevallen in 1958-90 zijn er 84 uit de periode van de tweede week van april tot eind september met, net als in Nederland, het merendeel in het voorjaar (Br Birds 81: 567-568, 1988; 82: 532-533, 1989; 83: 469, 1990; 84: 477, 1991; Dymond et al 1989). Bovendien was van 17 tot 23 oktober 1988 een juveniel exemplaar in Norfolk aanwezig (Kemp 1988). Ook was er in West-Ierland een geval van een adult exemplaar dat van 14 november tot 8 december 1987 bij Nimmo's Pier in Galway verbleef (Ir Birds 3: 633, 1988). In Fennoscandinavië is de Witwangstern slechts 13 keer waargenomen: zeven in Denemarken waaronder een geval op 20 oktober 1987 (Br Birds 81: 334, 1988), vier in Finland en twee in Noorwegen (en geen in Zweden).

In de laatste decennia is het aantal Witwangsterns dat ten noorden van de Sahara in het Middellandse Zeegebied overwintert snel toegenomen. De soort overwintert regelmatig in kleine aantallen langs de kust van de Magrheb (Kapocsy 1979, Cramp 1985). In 1979 werd ontdekt dat aantallen van maximaal 50 000 overwinteren in de Nijl-delta, Egypte (Meininger & Mullié 1979, Glutz von Blotzheim & Bauer 1982, Goodman & Meininger 1989). Ook pleisteren sinds 1960 's winters soms grote aantallen in Irak en er zijn recente winterwaarnemingen in Turkije en Israël (Glutz von Blotzheim & Bauer 1982).

In Europa overwintert de soort sinds 1965 regelmatig aan de Spaanse en soms zelfs aan de Franse Middellandse Zeekust. Zo werden respectievelijk op 7 en 12 januari 1972 zowel bij Valencia als in de Ebro-delta 30 exemplaren gezien en van november 1972 tot in januari 1973 verbleven één tot vier exemplaren in de Camargue, Frankrijk (Kapocsy 1979). In Portugal werd in de afgelopen drie winters een wintergeval in de omgeving van Lissabon vastgesteld, op 31 januari 1989 te Paúl do Trejoito, Benavente, en op 27 december 1990 en van 27 november 1991 tot 22 januari 1992 te Ponta d'Erva, Vila Franca de Xira (Neves 1990, 1991, 1992, Colin Moore in litt). Een laat najaarsgeval in Roemenië van acht op 1 december 1974 gefotografeerde eerstejaars exemplaren zou erop kunnen wijzen dat de soort ook wel eens aan de Zwarte Zeekust kan (gaan) overwinteren (Lebret & Ouweneel 1976).

De twee Witwangsterns in Flevoland in de winter van 1991/92 betroffen het eerste wintergeval voor Nederland. In Europa zijn alleen van het Iberische schiereiland en de Franse Middellandse Zeekust gevallen van medio december en januari bekend. Gezien de recente toename van overwinterende Witwangsterns in het Midden-Oosten, Noordafrika en de Spaanse oostkust, zou men kunnen verwachten dat het geval van Flevoland de eerste is van een reeks winterwaarnemingen in Noordwesteuropa.

Dankzegging
Ik wil Jaap van 't Hof danken voor het beschikbaar stellen van zijn dia's en Ruud van Beusekom, Klaas Eigenhuis en Hans Gebuis voor het leveren van gegevens over de presentie van de vogels. Colin Moore en Killian Mullarney gaven informatie over het voorkomen in Portugal en Ierland.

Summary
TWO WHISKERED TERNS IN FLEVOLAND IN WINTER OF 1991/92 From 14 December to 12 January, two first-winter Whiskered Terns *Chlidonias hybridus* were wintering along the dike of the Markermeer between Houtribsluizen and De Blocq van Kuffeler, Flevoland. Usually the birds were foraging separately and found up to 23 km apart. There were only a few observations of both birds seen together.

The birds were identical and easily identified because of, eg, typical head pattern and rather concolorous pale grey rump, uppertail-coverts and tail, smaller size and shorter tail (almost no fork) than in Common Tern *Sterna hirundo*, longer and thicker bill than in White-winged Black Tern *C leucopterus* and paler grey upperparts than in Black Tern *C niger*. They retained a number of juvenile upperwing-coverts and rectrices. As a consequence, they showed more or less contrasting patterns on upperwing and a faint pale brownish subterminal tail-band. They had moulted all juvenile feathers of upperparts and, therefore, did not show a dark saddle. Noticeably, they had a faint and small pale grey breast-side patch (also referred to as shoulder-patch), and bright red legs. Contrasts in plumage patterns (especially on upperwing) varied greatly according to different light conditions. This could be demonstrated by the large number of photographs taken.

This was the first winter record of Whiskered Tern for the Netherlands and north-western Europe. The only other European winter records are from Portugal (where in the last three winters one bird was recorded in the Lisbon area) and the Mediterranean coasts of Spain (where the species winters regularly since 1965) and France (where one to four were wintering in 1972/73). Elsewhere in Europe, there are two records of birds remaining into December: eight first-year birds photographed on the Rumanian Black Sea coast on 1 December 1974 and an adult staying in Galway, western Ireland, until 8 December 1987.

In recent decades, numbers of wintering Whiskered Terns in the Middle East, northern Africa and eastern Spain have increased rapidly. Therefore, one may presume that the winter records in Flevoland could precede other more frequent winter records of this species in north-western Europe.

Verwijzingen

Alström, P 1989. Identification of marsh terns in juvenile and winter plumages. Br Birds 82: 296-319.
van den Berg, A B 1992. Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1992. Santpoort-Zuid.
Cramp, S 1985. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford.
Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.
Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 8. Wiesbaden.
Goodman, S M & Meininger, P L 1989. The birds of Egypt. Oxford.
Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1991. Vogeldeterminatie: handboek voor het identificeren van vogels. Baarn.
Hume, R A & Porter, R F 1981. Identification of a Whiskered Tern in first-winter plumage. Br Birds 74: 43-45.
Kapocsy, G 1979. Weissbart- und Weissflügelseeschwalbe. Wittenberg.
Kemp, J B 1988. Whiskered Tern in Norfolk. Birding World 1: 398-400.
Lebret, T & Ouweneel, G L 1976. Winterwaarnemingen van Witwangsterns *Chlidonias hybrida* aan de Roemeense Zwarte Zeekust. Limosa 49: 24-27.
Meininger, P L & Mullié, W C 1979. Some results of the Dutch Ornithological Expedition to Egypt in January and February 1979. Bull Ornithol Soc Middle East 3: 12-14.
Neves, R 1990. Observações. Airo 1.
Neves, R 1991. Observações ornithológicas. Airo 2: 19-21.
Neves, R 1992. Observações ornithológicas. Airo 3: 35-38.
Peero, M, Michiels, G & Jacob, J-P 1985. Statut des Guifettes moustac (*Chlidonias hybridus*) et leucoptère (*Chlidonias leucopterus*) en Belgique. Rappel des critères d'identification. Aves 22: 89-106.
Schmidt, C 1991. Die Bestimmung der Sumpfseeschwalben *Chlidonias*. Limicola 5: 93-124.
Taverner, J H 1969. Whiskered Terns with dark shoulder-patches. Br Birds 62: 33.
Williamson, K 1960. Juvenile and winter plumages of the marsh terns. Br Birds 53: 243-252.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland

Birds in the CIS

Birds of the mountains

Mountains and highlands occupy c 37% of the CIS, varying from the low Carpathians and Urals to the gorgeous Altai and inaccessible Pamirs. The tallest peaks reach well over 7000 m. The avifaunas of the Caucasus and the central Asian mountains are probably the most interesting and distinct. In the former, the highlights include Caucasian Snowcock *Tetraogallus caucasicus* and Caucasian Black Grouse *Tetrao mlokosiewiczi* whereas the latter hosts a number of exciting birds like Ibisbill *Ibidorhyncha struthersii*, three species of snowcock and several interesting passerine species.

Bird species occurring in the mountain habitats in the CIS can be classified as follows: *1* Truly alpine species closely associated with the upper mountain belts and not found anywhere else, like snowcocks, mountain finches, Red-breasted Rosefinch *Carpodacus puniceus* and Brandt's Rosy Finch *Leucosticte brandti*. *2* Species occurring both in tundras elsewhere as well as in corresponding mountainous habitats such as Willow Grouse *Lagopus lagopus*, Horned Lark *Eremophila alpestris* and Dotterel *Charadrius morinellus*. *3* Species not closely associated with the mountain habitat itself but occurring in corresponding habitats in the plains, like Raven *Corvus corax*, Magpie *Pica pica*, Eagle Owl *Bubo bubo*, Golden Eagle *Aquila chrysaetos* and many others. *4* Species typically inhabiting taiga or dark coniferous forest elsewhere but also occurring in coniferous forests in the mountains, often involving populations strongly isolated from the main breeding range. Among these are Nutcracker *Nucifraga caryocatactes*, Hawk Owl *Surnia ulula*, Crossbill *Loxia curvirostra* and Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus*. These forests, particularly in the Tien Shan, are also inhabited by endemic species and subspecies, like Blue-headed Redstart *Phoenicurus caeruleocephalus*

188 Himalayan Snowcock *Tetraogallus himalayensis*, Trans Ili, Kazakhstan, February 1991 *(Oleg Belialov)*

189 Blue-headed Redstart *Phoenicurus caeruleocephalus*, western Tien Shan, Kazakhstan, June 1988 *(Algirdas J Knystautas)* **190** Güldenstädt's Redstart *Phoenicurus erythrogaster*, juvenile, central Pamirs, Tadzikistan, July 1988 *(Oleg Belialov)* **191** Caucasian Great Rosefinch *Carpodacus rubicilla caucasica*, North Osetia NR, Russia, November 1983 *(Alexander Sokolov)*

192 Hume's Lesser Whitethroat *Sylvia curruca althaea*, western Tien Shan, Kazakhstan, June 1983 *(Algirdas J Knystautas)* **193** White-browed Tit Warbler *Leptopoecile sophiae*, male, northern Tien Shan, Kazakhstan, June 1989 *(Oleg Belialov)*

194 Ibisbill *Ibidorhyncha struthersii*, northern Tien Shan, Kazakhstan, May 1989 *(Oleg Belialov & Algirdas J Knystautas)*

and Songar Tit *Parus songarus* (sometimes considered conspecific with Willow Tit *P montanus*). *5* Species closely associated with mountain streams. In the central Asian mountains this group includes Dipper *Cinclus cinclus leucogaster*, Brown Dipper *C pallasii*, Grey Wagtail *Motacilla cinerea*, Blue Whistling Thrush *Myiophoneus caeruleus*, Little Forktail *Enicurus scouleri* and River Chat/White-capped Redstart/Water Redstart *Chaimarrornis leucocephalus*.

The mountains in the CIS hold a number of nature reserves which play an important role in bird conservation and bird study. Recently, these reserves are becoming more easily accessible to western visitors and birders. Among the most beautiful and exciting are Aksu-Dzabagly, the oldest reserve in Kazakhstan, established in 1927, in the Talass Alatau range of the western Tien Shan mountains, holding more than 250 bird species, and the Alma-Ata NR in the Trans Ili range of the northern Tien Shan.

Algirdas J Knystautas, Russian Nature Tours, 57 Fore Street, Kingsbridge, Devon TQ7 1PG, UK

Mystery photographs

49 The bird in last issues' mystery photograph shows a medium-sized sandpiper having a dark upperside with scattered pale spots and a long, straight and greyish bill. These features already limit the choice to Green Sandpiper *Tringa ochropus* and Solitary Sandpiper *T solitaria* (cf Dutch Birding 14: 103-104, 1992).

The photograph does not show the colour of rump and uppertail-coverts which are the most important field-marks, being dark in Solitary Sandpiper and white in Green Sandpiper. Another useful field-mark which also cannot be seen is the pattern of the outer rectrix (t6) which is banded in Solitary Sandpiper and often completely white in Green Sandpiper. The outer rectrix is covered by inner pairs (t1-5) when the tail is fully closed and even the outer fringe of the outer rectrix remains invisible on the uppertail.

When Green Sandpiper's closed tail is seen from below, the white outer pair of rectrices should be fully visible (when present) and largely concealing the dark-banded inner rectrices. In the photograph, the undertail's reflection in the water seems to show a dark pattern on the outer rectrices as in Solitary Sandpiper. However, the amount of black and white on *all* rectrices is quite variable in Green Sandpiper. For instance, a few specimens in the skin collection of the Zoological Museum at Amsterdam, Noordholland, have a blackish trace of a band or even a distinct black band on the outer rectrices (t6). Besides, the reflection may show dark bands of inner rectrices shining through the outer rectrices when in strong light or, simply, when projecting beyond sides and tips of the outer rectrices.

The central rectrices (t1) are black with white notches not reaching the shaft in Solitary Sandpiper and banded black and white in Green Sandpiper. In the mystery bird, the white tail-bands on uppertail and central rectrices (t1) are not broken by dark in the middle, resulting in an uppertail pattern which is reminiscent of a zebra

195 Green Sandpiper *Tringa ochropus*, juvenile, Knardijk, Flevoland, 29 July 1991 *(Arnoud B van den Berg)*

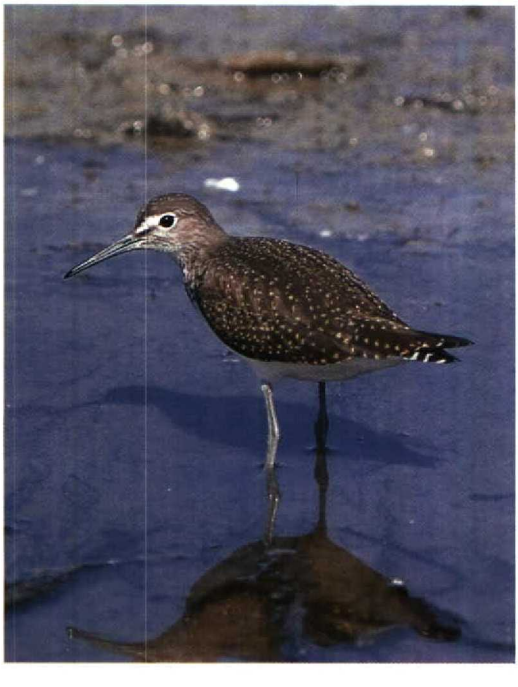

196 Green Sandpiper *Tringa ochropus*, juvenile, showing white outer rectrices, Knardijk, Flevoland, 29 July 1991 *(Arnoud B van den Berg)*

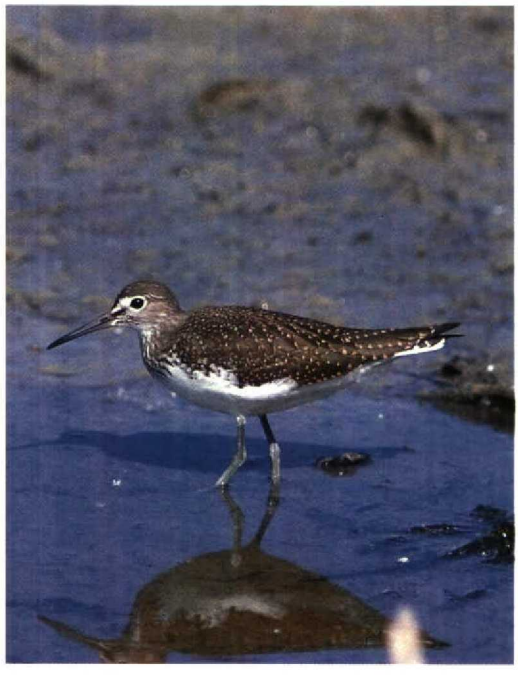

197-198 Solitary Sandpiper *Tringa solitaria*, adult summer, Lousiana, USA, 2 April 1982 *(Arnoud B van den Berg)*

crossing. Also, Solitary Sandpiper's white notches on t1 are not equidistant from each other as are the white bands on the remaining rectrices, causing a more irregular uppertail pattern than in the mystery bird.

Although in Solitary Sandpiper the amount of white on the rectrices is variable, often increasing from inner to outer, there is always much more dark on the outer rectrices than in any Green Sandpiper. Completely white outer rectrices can only be found in the latter species. Indeed, a second picture of the same bird having the tail more spread than in the mystery photograph shows white edges to the tail formed by the projecting sides of white outer rectrices (t6). This Green Sandpiper was photographed in the Oostvaardersplassen, Flevoland, on 29 July 1991.

What other features can be seen in the mystery photograph? In most views of a walking Solitary Sandpiper, one may see the blackish markings at the sides of the rump and uppertail-coverts. One should look for these markings below the folded wing, unless the folded wing is slightly drooping. The mystery bird shows immaculate white below

the folded wing which indicates that it can be either species. It is also often stated that the primaries project farther beyond tertials and tail-tip in Solitary Sandpiper than in Green Sandpiper. In the mystery photograph, the primary projection beyond the tertials is, indeed, distinctly shorter than in, eg, the Solitary Sandpiper of mystery photograph 46. However, photographs of adult Solitary Sandpiper show a short primary projection, indicating that this feature, if reliable at all, is perhaps only useful for juveniles.

The extent of the white eye-ring and structural features often mentioned to distinguish both species are of no use. Although Solitary Sandpiper has a shorter bill than Green Sandpiper, its relative bill size is similar since Green Sandpiper is proportionally a larger bird. This mystery photograph shows that it is easy to identify the two species only when good views of rump and tail are obtained.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG, Santpoort-Zuid, Netherlands

Mystery photograph 50. Solution in next issue

Brieven

Grijze Strandloper in Oostvaardersplassen in juni 1989

Naar aanleiding van de waarneming van een Grijze Strandloper *Calidris pusilla* in de Oostvaardersplassen, Flevoland, op 12 juni 1989 (van der Veen 1991) wil ik op grond van mijn ervaringen in juni 1991 in Alaska, VS, het volgende opmerken.

Alle door mij waargenomen Grijze Strandlopers (300-500 in totaal) waren op de bovendelen en borst niet grijs maar bruingrijs van kleur (ongeveer zoals afgebeeld in National Geographic Society 1983, p 131). De genoemde variatie van de borstband werd door mij niet waargenomen: alle vogels hadden een min of meer volledige borstband. Derhalve heb ik mijn twijfels over de kleedbepaling 'vers zomerkleed'.

Nimmer was ik in staat de teenvliesjes tussen de tenen waar te nemen, 'direct' noch 'indirect', en dat terwijl de afstand soms zelfs minder dan 10 m bedroeg. Dit kenmerk werd door mij, zij het met moeite èn op kleine afstand (maximaal 10-15 m), wel waargenomen bij de in vergelijkbare aantallen voorkomende Alaskastrandlopers *C mauri*. Daarom betwijfel ik of de 'indirect' waargenomen webjes wel webjes waren en niet

vastgekleefde modder of algen.

Een Grijze Strandloper in een afwijkend kleed is een reële optie maar dan is de mogelijkheid van een Alaskastrandloper met een afwijkend kleed eveneens interessant omdat de laatste beter zichtbare teenvliesjes heeft en vaak een snavellengte overeenkomstig die van Grijze Strandloper. Naar mijn mening dient de vogel van de Oostvaardersplassen hooguit geregistreerd te worden als een 'mogelijke' Grijze Strandloper.

Summary

SEMIPALMATED SANDPIPER IN OOSTVAARDERSPLASSEN IN JUNE 1989 Based on observations of many Semipalmated Sandpipers *Calidris pusilla* in Alaska, USA, in June 1991, the author questions the identification as this species of a bird observed in the Oostvaardersplassen, Flevoland, in June 1989 (van der Veen 1991), for the following reasons: *1* the described plumage does not fit a 'fresh summer plumage'; and *2* the partially webbed toes could never been seen on Semipalmated Sandpipers in Alaska (neither 'directly' nor 'indirectly'), even at distances of less than 10 m; they *were*, however, noticed at a distance of up to 15 m on Western Sandpipers *C mauri*. If a Semipalmated Sandpiper in aberrant plumage is an option, then an aberrant Western Sandpiper is another interesting possibility, since this species has better visible toe-webs and a bill length similar to Semipalmated. Hence, the bird in the Oostvaardersplassen should at best be recorded as a possible Semipalmated Sandpiper.

Verwijzingen

National Geographic Society 1983. Field guide to the birds of North America. Eerste druk. Washington.

van der Veen, L 1991. Grijze Strandloper in Oostvaardersplassen in juni 1989. Dutch Birding 13: 83-85.

Jan van der Laan, Marco Polostraat 206-1, 1057 WZ Amsterdam, Nederland

Grijze Strandloper in Oostvaardersplassen in juni 1989

Na bestudering van het artikel over een Grijze Strandloper *Calidris pusilla* in de Oostvaardersplassen, Flevoland, op 12 juni 1989 (van der Veen 1991), zijn we, mede gezien de omstandigheden waaronder de vogel werd waargenomen, verbaasd over de stelligheid waarmee de determinatie wordt geponeerd.

Van der Veen (1991) stelde onder meer vast dat de vogel een vers zomerkleed had met een opvallende witte wenkbrauwstreep, een nauwelijks ontwikkelde borstband en ongestreepte flanken. Dit past niet op wat bekend is van de Grijze Strandloper: in zomerkleed heeft deze in juni een weinig opvallende lichte wenkbrauwstreep die duidelijk bruingrijs gevlekt is en een duidelijk gestreepte borstband waarbij de streping doorloopt tot op de flanken (Prater et al 1977, Terres 1980, Grant & Jonsson 1984, Hayman et al 1986). Bovendien kan verondersteld worden dat dit kleed rond half juni enige sleet vertoont. Het beschreven kleed past beter op een vogel in winterkleed; niet-geruide eerste-zomervogels dragen in juni-juli een, overigens sterk gesleten, winterkleed. Dergelijke vogels blijven 's zomers echter in de winterkwartieren (Cramp & Simmons 1983).

De variatie in het zomerkleed is ons inziens half juni niet zo groot als van der Veen (1991) suggereerde. De vijf door hem onderzochte Grijze Strandlopers in de collectie van het Zoölogisch Museum (ZMA) in Amsterdam, Noordholland, werden verzameld in de eerste helft van mei in een gebied waar dan al of niet geruide eerste-zomervogels verblijven samen met adulte exemplaren in een volledig of vergevorderd stadium van het zomerkleed.

De Grijze Strandloper heeft drie belangrijke kenmerken die onafhankelijk zijn van enig verenkleed: de vorm van de snavel, de gedeeltelijke aanwezigheid van vliesjes tussen de tenen en het geluid (Cramp & Simmons 1983, Hayman et al 1986). De eerste twee kenmerken zijn naar onze mening niet vast te stellen op een afstand van 150 m en het geluid van de vogel is niet gehoord. Rogers & Rarities Committee (1990) merkten bij het 57e geval voor Groot-Brittannië op dat 'finding one of these must bring a strange mixture of exhilaration and dread that it will fly away before the last critical feature is in the notebook'.

We komen tot de conclusie dat de aangevoerde documentatie onvoldoende moet worden geacht voor aanvaarding als het eerste geval van de Grijze Strandloper voor Nederland (en het tweede voorjaars-geval voor het Westpalearctische gebied).

Summary

SEMIPALMATED SANDPIPER IN OOSTVAARDERSPLASSEN IN JUNE 1989 The authors express their doubts upon the validity of the record of a Semipalmated Sandpiper *Calidris pusilla* on 12 June 1989 in the Oostvaardersplassen,

Flevoland, an alleged first for the Netherlands (van der Veen 1991). It was stated that the bird was in fresh summer plumage but, according to the description, it showed a poorly developed breast-band, unstreaked flanks and a conspicuous white supercilium. These characters are more typical for a winter-plumaged bird. Although toe-webs and blunt-tipped bill were suggested to have been present, it should be noted that the bird was seen from c 150 m. The call was not heard.

Verwijzingen

Cramp, S & Simmons, K E L 1983. The birds of the Western Palearctic 3. Oxford.

Grant, P J & Jonsson, L 1984. Identification of stints and peeps. Br Birds 77: 293-315.

Hayman, P, Marchant, J & Prater, T 1986. Shorebirds: an identification guide to the waders of the world. Londen.

Prater, A J, Marchant, J H & Vuorinen, J 1977. Guide to the identification and ageing of Holarctic waders. Tring.

Rogers, M J & Rarities Committee 1990. Report on rare birds in Great Britain in 1989. Br Birds 83: 439-496.

Terres, J K 1980. The Audubon Society encyclopedia of North American birds. New York.

van der Veen, L 1991. Grijze Strandloper in Oostvaardersplassen in juni 1989. Dutch Birding 13: 83-85.

Jelle Scharringa, Meerkoethof 8, 3582 DA Utrecht, Nederland
Arend Wassink, Hoofdweg 34, 1795 JD De Cocksdorp, Nederland

Het commentaar van Lammert van der Veen (in litt) op bovenstaande brieven volgt hieronder en behandelt puntsgewijs een aantal kenmerken:

'Vers zomerkleed Met vers zomerkleed werd bedoeld dat de vogel er gaaf uitzag en de indruk wekte er vers uit te zien; destijds werd ook aangenomen dat een vogel met ongestreepte onderdelen een vers geruide vogel moest zijn. De conclusie *vers zomerkleed* is helaas te snel getrokken en bovendien niet juist.

Kleur Hierover zijn de meningen verdeeld en variëren van grijs tot grijsbruin. Kleur omschrijven is moeilijk en vaak erg persoonlijk; er kan echter veilig worden aangenomen dat de kleur grijs was of er in ieder geval dicht tegenaan zat.

Witte wenkbrauwstreep Inderdaad vertonen adult-zomervogels in het broedgebied vaker niet dan wel een witte wenkbauwstreep. Destijds waren geen foto's beschikbaar van adulte en/of eerste-zomervogels van buiten het broedgebied. Onlangs werd echter een foto gepubliceerd van een adulte of eerste-zomer Grijze Strandloper die op 13-15 mei 1992 op Fair Isle, Shetland, Schotland, verbleef (Birding World 5: 169, 1992). Deze vogel vertoont een nagenoeg witte wenkbrauwstreep. Mogelijk is dit een overblijfsel van het eerste winterkleed; de rui van eerste winter- naar eerste zomerkleed is variabel en onvolledig (Cramp & Simmons 1983).

Nauwelijks ontwikkelde borstband en ongestreepte flanken Vergeleken met foto's uit het broedgebied klopt dit inderdaad niet. Balgen in het ZMA zijn overwegend van eerste-winter- en eerste-zomervogels verzameld in het overwinteringsgebied in mei. Eén exemplaar is echter van 14 augustus. Dit is een naar het eerste zomerkleed geruide vogel met zwaar gesleten boven- en onderdelen. Het verschijnen van flankstrepen zou volgens Hayman et al (1986) een gevolg zijn van slijtage. Het zwaar gesleten 14 augustus-exemplaar heeft slechts één flankstreep. Hieruit valt af te leiden dat eerste-zomervogels aanzienlijk minder gestreept kunnen zijn dan adult-zomervogels. De borstband van dezelfde vogel is eveneens vaag en maar nauwelijks ontwikkeld.

Teenvliesjes In mijn artikel staat dat ik met drie metgezellen in Canada bij Grijze Strandlopers de teenvliesjes als zodanig wel kon zien tot c 25 m, daar voorbij als een verdikking aan de teenbasis. In het artikel wordt overigens geen enkele maal beweerd dat de teenvliesjes bij de vogel daadwerkelijk gezien zijn. Misschien was het wel vastgekleefde modder of algen maar het is dan wel vreemd dat geen enkele Kleine Strandloper dit vertoonde.

Snavellengte Van der Laan heeft het over de mogelijkheid van een afwijkende Alaskastrandloper, omdat beide soorten vaak een zelfde snavellengte hebben. De snavellengtes zijn voor Grijze Strandloper 15-23 mm, voor Alaskastrandloper 21-30 mm en voor Kleine Strandloper 16-20 mm (Cramp & Simmons 1983, Hayman et al 1986). In de beschrijving staat 'snavellengte als van Kleine Strandloper'. De Alaskastrandloper heeft een langere snavel dan Kleine Strandloper en de overlap met Grijze Strandloper is gering. 150 m is een hele afstand maar het is naar mijn mening ook op die afstand mogelijk om snavels van verschillende soorten te vergelijken en daardoor de vorm te bepalen.

Conclusie Gezien de witte wenkbrauwstreep en de ongestreepte onderdelen in vergelijking met balgen in het ZMA heb ik sterke vermoedens dat het een vogel is geweest in normaal eerste zomerkleed, waar niets afwijkends aan te vinden is. Geschreven woord omtrent eerste-zomervogels blijft echter zeer schaars.

Met de door Scharringa & Wassink geciteerde zin van Rogers & Rarities Committee (1990) ben ik het nu en was ik het toen roerend eens en ik ben van mening dat ook aan het laatste gedeelte van de zin is voldaan.'
REDACTIE

Arnoud van den Berg, voorzitter van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna CDNA, heeft meegedeeld dat naar aanleiding van deze en andere brieven dit geval opnieuw door de CDNA zal worden bestudeerd waarbij zeldzaamhedencommissies die ervaring hebben met het beoordelen van deze soort worden geraadpleegd. REDACTIE

Recensies

J GUEST & M HUTCHESON 1992. *Where to watch birds in Cumbria, Lancashire & Cheshire.* Christopher Helm, London. ISBN 0-7136-3519-3. GBP 10.99.

Where to watch birds in Cumbria, Lancashire & Cheshire forms an addition to the fine series of 'Where to watch birds' books produced by Christopher Helm. The book is similar in many respects to the other books in this series. 66 main birdwatching sites are described and also a number of good watching points if the site happens to be particularly large. The area is split into eight sections and a map indicating the location of all the birdwatching sites is provided at the beginning of each section. The site descriptions are usually very thorough. A detailed map of each site is provided in most cases. Descriptions then follow of the habitat, access and the range of species that are likely to be seen at different times of the year. Also extra information frequently appears concerning, for example, the timing of your birding activities to avoid large numbers of tourists or daytrippers. If a site is worth visiting but too small to warrant a map of the area, an OS grid reference is provided. The numerous and beautiful pen and ink drawings by David Mead scattered throughout the book are a very nice extra touch that make the guide a pleasure to thumb through.

There can be little doubt that these birdwatching site guides have had a substantial effect on the enjoyment derived from watching birds in the UK. They have enabled birders visiting a new area to plan their trip/holiday carefully to maximize the number of species seen, both common and scarce species. This must surely be one of the first books that a birder visiting north-western England for the first time should consider purchasing (indeed, this is true for all of the guides in this series). It would be nice to see similar site guides appearing in the near future that would greatly facilitate birdwatching in some other European countries. GRAHAM J HOLLOWAY

R BROWN, J FERGUSON, M LAWRENCE & D LEES 1992. *Tracks & signs of the birds of Britain and Europe: an identification guide.* Second edition. Christopher Helm, London. 232 pp. ISBN 0-7136-3523-1. GBP 14.99.

All birders have had birding trips during which nothing much appears to be happening. You resort to sunbathing and wishing that your packed lunch was a little larger. Perhaps this is the book to help you get through these 'difficult times' and introduce you to a new approach to ornithology. *Tracks & signs* contains a comprehensive analysis of the numerous features that birds produce during their everyday life.

The book consists of nine chapters: introduction, field methods and analysis, tracks and trails, nests and roosts, feeding and behavioural signs, pellets, droppings, feathers and, finally, skulls. Each chapter contains a generous allocation of illustrations, most of them line drawings, and black-and-white photographs. In order to accommodate the large number of photographs, most of them are quite small. As a consequence, a few of them are rather dark and the important features have become indistinct. For example, the grouse nest (p 66) is not revealed at all by the photograph, the sparrow dust bath (p 81) could be one of many patches of bare earth in my garden and the thrush's dropping (p 91) I'll just have to take the authors' word for! Having said that, most of the photographs make their point adequately.

The largest chapter in the book is devoted to the analysis of feathers. This chapter also contains 90 pages of colour plates. These plates are undoubtedly the most eye-catching part of the book and are very nicely prepared. I examined the usefulness of the feather plates by attempting to identify the miscellaneous feathers collected by my son. Most of them were very easy but there remained a few fairly featureless examples which, according to the illustrations, could have come from one of several species.

I imagine that many young and budding ornithologists will find this book absolutely fascinating. It would also form a valuable source of information for school biology field courses and trips. It would be a mistake, however, to assume that *Tracks & signs* is a book only for children. It is packed with information and excellent illustrations and at GBP 14.99 is well worth the consideration of adding it to your ornithology library. GRAHAM J HOLLOWAY

C H FRY, K FRY & A HARRIS 1992. *Kingfishers, bee-eaters & rollers.* Christopher Helm, London. 324 pp. ISBN 0-7136-8028-8. GBP 27.99.

As stated by the authors in the introduction, the reason for writing the present volume is that Joseph Forshaw's monumental *Kingfishers and related birds* (1983, 1985, 1987, 1991, Lansdowne Editions, Sydney) is a collector's item and 'not at all readily available to most people'. Indeed, the stiff price of that work has even put it beyond the budgetary limits of not a few institutional libraries.

Of the nine families that constitute the order Coraciiformes, four (Momotidae, Todidae, Brachypteraciidae and Leptosomatidae) are not covered by the present affordable volume which follows the format of earlier monographs in the series. In all, 123 species (87 kingfishers, 24 bee-eaters and 12 rollers) are covered by the text and 40 attractive colour plates by Alan Harris.

Following an explanation of plates, maps and text, the concise introductory chapters treat characters and relationships, food and foraging, nesting, social and breeding behaviour, distribution and derivation and island rarities.

The species accounts describe field identification (which conveniently mention confusion species), voice, geographical variation, habitat and range, population, migration, food, habits (including nesting) and conclude with a description of plumage, bare parts, measurements and weight.

Very useful as a field-handbook, prospective visitors to the African and Asian tropics are well advised to bring along this volume in addition to the general field-guides; it would especially come in handy in the greater part of Indonesia (Sulawesi, Moluccas and Lesser Sundas) where many endemic species occur that are not illustrated elsewhere in this format. However, its value in the field would have been enhanced by placing more sympatric lookalikes and allospecies together on one plate. For example, placing Moluccan Kingfisher *Halcyon diops* (plate 13) with Lazuli *H lazuli* and Forest Kingfishers *H macleayii* on plate 14 would seem more logical. Likewise, I would have preferred to see the North Moluccan endemic Sombre Kingfisher *H funebris* figured together with Mangrove Kingfisher *H chloris*. Also, Pied Kingfisher *Ceryle rudis* should have been placed together with the Asian Crested Kingfisher *Megaceryle lugubris* rather than the New World members of that genus. Similarly, Indian Roller *Coracias benghalensis* is figured together with two African species rather than the much more similar European *C garrulus* whereas in some cases, sympatric, superficial lookalikes belonging to different genera have been placed together to facilitate field identification, such as the dollarbirds *Eurystomus* and Celebes Roller *C temminckii* on plate 40.

As for potential confusion species, Timor (Lesser Sundas) Kingfisher *H australasia* should of course first be compared with Sacred *H sancta*, which is a common visitor to the Lesser Sundas.

In many instances, several subspecies are illustrated (as many as 17 for Mangrove Kingfisher). I would have liked to see more than one subspecies of Ruddy Kingfisher *H coromanda* illustrated to enable the observer to differentiate between resident and migratory birds (cf Hubbard & duPont 1974, Nemouria 13: 1-29, which is not mentioned in the bibliography).

Finally, as a matter of personal taste, those species with much white in their plumage, especially the paradise kingfishers with their magnificent elongated tail-streamers would have benefitted from a slightly darker background.

The lay-out and printing are neat and generally devoid of misspellings (but the Indonesian names of the myriads of islands continue to confuse people: the Lesser Sundas translate as Nusa Tenggara, cf p 188). The authors and artist have done ornithology a great service by producing this book, which should prove to be extremely popular with birders in the field, at home and in the museum alike. FRANK ROZENDAAL

DBA-nieuws

DBA-vogelweek op Texel in oktober 1992 Van zaterdag 17 tot zondag 25 oktober 1992 vond de traditionele DBA-vogelweek plaats, voor het zevende jaar achtereen op Texel, Noordholland. Omdat 'Texel' dit jaar onder andere concurrentie kreeg van een groep vogelaars op Terschelling,Friesland, was het aantal deelnemers gedurende de week wat lager dan in andere jaren. Desondanks konden ook dit jaar weer een aantal leuke soorten worden opgespoord, al bleven (voor het derde jaar achtereen) één of meer echte 'klappers' uit. Hoogtepunt van de week vormde de Pallas' Boszanger *Phylloscopus proregulus* die van 18 tot zeker 20 oktober op camping 'de Sluftervallei' verbleef. Er waren twee Bladkoningen *P inornatus*, één in het begin van de week midden in Den Hoorn en één later in de week bij camping 'de Krim'. De hele week verbleef een eerste-winter Kuifaalscholver *Phalacrocorax aristotelis* in de haven van 't Horntje, een Zwarte Rotgans *Branta bernicla nigricans* bevond zich ook dit jaar weer in de grote groep Rotganzen bij boerderij Zeeburg, een Rode Wouw *Milvus migrans* werd enkele dagen achtereen op verschillende plekken op de noordelijke helft van het eiland gezien, een Grote Pieper *Anthus richardi* zat enkele dagen bij de Tuintjes en bij de eendenkooi werd op 21 oktober een Braamsluiper *Sylvia curruca* van vermoedelijk de oostelijke ondersoort *S c blythi* gezien. De harde wind in de tweede helft van de week bracht meldingen van een langsvliegende Papegaaiduiker *Fratercula arctica* en enkele Kleine Alken *Alle alle* waarvan één vliegend over de Tuintjes! In totaal werden gedurende de DBA-week minimaal 138 vogelsoorten waargenomen.

De Terschelling-gangers deden het in dezelfde week duidelijk beter met onder andere een dagenlang aanwezige onvolwassen Zwarte Zeekoet *Cepphus grylle* in de haven van West-Terschelling, enkele Hoppen *Upupa epops*, een Taigaboomkruiper *Certhia familiaris*, een onvolwassen Sperwergrasmus *S nisoria*, een Pallas' Boszanger, minstens 10 Grote Piepers en zeker vijf Bladkoningen.

Op Texel werden drie avonden georganiseerd om de vogelaars ook na zonsondergang bezig te houden, dit jaar in het 'Eijerlandse Huis' in De Cocksdorp. De eerste zaterdag presenteerde Roy de Haas een dialezing vol nuttige tips en vrolijke anecdotes over vogels en vogelen in Thailand en Bharatpur, India. Op zondag volgde een lezing door Jan van der Laan met fraaie dia's van Arnold Meijer over hun gezamenlijk bezoek

aan Alaska in juni 1991. De laatste vrijdag presenteerde Arnoud van den Berg een wederom door hemzelf samengestelde 'mystery-bird competition' die veel lof oogstte. Glorieuze winnaar dit jaar werd Jan van der Laan met maar liefst 30 van de 36 getoonde dia's goed, op eerbiedwaardige afstand gevolgd door vaste concurrent Enno Ebels die zijn plaats moest delen met Arnold Meijer (27 goed). Gedeeld vierde en vijfde werden Max Berlijn en Lammert van der Veen (25 goed).

DBA-vogeldag in Utrecht op zaterdag 13 februari 1993 Op zaterdag 13 februari 1993 vindt wederom de traditionele DBA-vogeldag plaats in Utrecht, Utrecht. De locatie is dit jaar het Hoofdgebouw Diergeneeskunde aan de Bolognalaan in De Uithof. De Uithof is bereikbaar met de auto (afslag 'Uithof', aangegeven vanaf de A27 en A28; na het AZU-ziekenhuis eerste weg links) en per bus met de lijnen 11 en 12 vanaf Utrecht CS. Het programma zal bestaan uit twee lezingen door de beroemde Britse vogelfotograaf David Cottridge, één over dwaalgasten en vogelen in Groot-Brittannië in de laatste jaren en één over (de herkenning van) alle soorten Grasmussen *Sylvia*. Arnoud van den Berg zal een 'mystery-bird competition' verzorgen (pen en eventueel verrekijker meenemen!) en Wim Wiegant zal afsluiten met een ongetwijfeld wervelende presentatie van het jaaroverzicht 1992. Eén ieder die voor dit overzicht dia's beschikbaar wil stellen wordt vriendelijk verzocht tijdig contact op te nemen met Wim Wiegant, Beatrixlaan 2, 6706 AX Wageningen, Nederland, telefoon 08370-22380 (privé) of 08370-83754 (werk). Het programma begint om 10:00 (zaal open om 9:00) en duurt tot c 17:00. De toegangsprijs voor deze dag, waarop ook niet-DBA-begunstigers van harte welkom zijn, bedraagt NLG 7.50. De dag zal voor liefhebbers worden afgesloten met een borrel en gezamenlijk diner (Chinees buffet) in de Utrechtse binnenstad. In verband met de reservering wordt een ieder die wil deelnemen aan het Chinese buffet vriendelijk verzocht dit in te spreken op het automatische antwoordapparaat van Kees Tiemstra, 030-543304.

Recent WP reports

This review of recent reports of rare and interesting birds in the Western Palearctic refers mainly to **September** and **October 1992** and focuses on north-western Europe. Additional information about not-so-recent records is included as well. Some interesting records of WP species outside the WP are also mentioned. The records are largely unchecked and their publication here does not imply acceptance by the records committee of the relevant country.

Off Galley Head, Cork, Dave McAdams observed his third **Soft-plumaged Petrel** *Pterodroma mollis* for Ireland on 1 October (apart from the first for Ireland, on 5 September 1974, there are now six reports for Cork, all during 1989-92, between 4 August and 1 October). The first for the Netherlands was seen flying northward by seven observers at Camperduin, Noordholland, on 24 October. On 22 and 23 August, Colin Moore observed single birds at sea off Portugal. Contra Voous's list (1973), this 'superspecies' is often split into three species (cf Bull Br Ornithol Club 103: 52-59, 1983; Dutch Birding 5: 102, 1983). Two or three **Streaked Shearwaters** *Calonectris leucomelas* remained in the Gulf of Eilat, Israel, in mid-September (cf Birding World 5: 344-347, 1992; Dutch Birding 14: 150, 1992). This summer, two pairs of **Gannets** *Sula bassana* attempted to breed on Helgoland, Schleswig-Holstein, at the same spot of the species' first breeding record for Germany last year. In Israel, five pairs of **Pygmy Cormorants** *Phalacrocorax pygmeus* constituted the first breeding records since 1940. During August, a **Pink-backed Pelican** *Pelecanus rufescens* stayed in Kristiansand, Vest-Agder, Norway. From 29 August to 13 September, an immature was present near Altenkrempe, Schleswig-Holstein (in Germany, this bird is regarded as a genuine vagrant; Limicola 6: 157, 1992). An immature **Green-backed Heron** *Butorides striatus* frequented the shore near St Peter, Guernsey, Channel Islands, on 13-24 September. In addition to the flocks of **Little Egrets** *Egretta garzetta* mentioned for July-August (cf Dutch Birding 14: 185, 1992), there were groups of 22 at Longville Marsh, Jersey, Channel Islands, on 1 September (19 at this place on 21 October) and of 15 at Poole Harbour, Dorset, England, from 14 September until early October. In May-July, three pairs of **Spoonbills** *Platalea leucorodia* were nesting successfully at Grande Brière, Loire-Atlantique, France. In November, a male **Lesser Scaup** *Aythya affinis* had returned to Ireland again (cf Dutch Birding 14: 63, 1992). A male **Black Scoter** *Melanitta americana* stayed at Findhorn Bay, Grampian, Scotland, from 29 October. For the 7th successive winter, a male **Barrow's Goldeneye** *Bucephala islandica* returned to Buvika, Trondheim, Norway (cf Dutch Birding 14: 24, 63, 1992). In Wales, the **Red Kite** *Milvus milvus* has had its best breeding year for a century, with 79 breeding pairs raising 93 chicks. An immature **Black-shouldered Kite** *Elanus caeruleus* found as a road-kill along the A16 at Hazeldonk, Noordbrabant, on 24 October, constituted the second record for the Netherlands (cf Dutch Birding 14: 185, 1992). A **Griffon Vulture** *Gyps fulvus* was present at Utö, Finland, on 10 October. On 28 September, a **Short-toed Eagle** *Circaetus gallicus* was seen in Södermanland, Sweden. During September, in Skåne, Sweden, and in Sjaelland, Denmark, at least eight and up to six **Lesser Spotted Eagles** *Aquila*

[Dutch Birding 14: 230-233, december 1992]

199 Isabelline Wheatear *Oenanthe isabellina*, Cork, Ireland, October 1992 *(Paul Archer)*

pomarina were seen, respectively. In Denmark, **Spotted Eagles** *A clanga* were present in Sjaelland on 29 September and 7 October. There were also two **Steppe Eagles** *A nipalensis* in Skåne and one was in Sjaelland (seen crossing the sea). In Finland, three were present during the summer. An adult **Imperial Eagle** *A heliaca* at Falsterbo, Skåne, on 17-18 September formed the 10th record for Sweden. A first-year **Peregrine** *Falco peregrinus* with a Finnish ring (D148773, ringed on 7 July 1992 in western Lappland, Finland) was trapped and released at Dronrijp, Friesland, the Netherlands, on 19 September. **Hazel Grouse** *Bonasa bonasia* still survive in the French Pyrénées, with recent sightings reported from Couledoux, Haute-Garonne. On 10 October, an adult **Demoiselle Crane** *Anthropoides virgo* was present in a flock of Cranes *Grus grus* in Mecklenburg, Germany. On 2-11 October, an immature **Black-winged Pratincole** *Glareola nordmanni* stayed around Davidstow airfield, Cornwall. On 19 August, two first-year **Semipalmated Plovers** *Charadrius semipalmatus* were seen at Paúl da Praia, Ilha Terceira, Azores (cf Dutch Birding 13: 139-140, 1991; 14: 173-176, 1992). On 20 August, a **Kittlitz's Sand Plover** *C pecuarius* was trapped and photographed in Bahrain. **Sociable Plovers** *Chettusia gregaria* at Tiel, Gelderland, on 25-27 September and at Nijkerk, Gelderland, on 22 November were already the fourth and fifth in 1992 for the Netherlands. At Tarut, North-Eastern Province, Saudi Arabia, seven **Great Knots** *Calidris tenuirostris* were present in October. The juvenile **Western Sandpiper** *C mauri* at North Slob, Wexford, Ireland, on 3 September stayed until 6 September, constituting the first record for Ireland and the seventh for the British Isles (cf Birding World 5: 341-343, 1992; Dutch Birding 14: 187, 1992). In October, a **Pintail Snipe** *Gallinago stenura* was discovered at Tarut. In the second week of November, five **Slender-billed Curlews** *Numenius tenuirostris* were reported from Albania. On 20 November, one was seen 15 km north of Kairouan, Tunisia. In France, the annual numbers of **Marsh Sandpipers** *Tringa stagnatilis* have been increasing significantly during the 1980s, and more than 70 individuals were reported in 1990 (all French records are dated between 18 March and 19 November); as a consequence, this species is no longer considered by the French rarities committee. A **Solitary Sandpiper** *T solitaria* was present on Fair Isle, Shetland, Scotland, on 13-15 September. The first **Willet** *Catoptrophorus semipalmatus* for Norway was a first-winter staying at Mølen, Vestfold, from 14 October. The only other WP records of this species in this century were one found long dead in Azores, on 12 March 1979 and a first-year photographed at Kemi, Lappland, Finland, c 20 km from the Swedish border, on 21 September 1983 (cf Lintumies 19: 161, 1984). During the night of 8-9 October, the largest influx since 1985 of **Pomarine**

200 Western Sandpiper *Calidris mauri*, Wexford, Ireland, September 1992 *(Paul Archer)*

Skuas *Stercorarius pomarinus* occurred between Fife Ness, Fife, Scotland, and Flamborough Head, Humberside, England; on 9 October, c 3000 individuals were recorded and mass movements continued until 12 October. Fifth and fourth records for Finland were an adult **Mediterranean Gull** *Larus melanocephalus* at Aaland on 30 September and an adult **Sabine's Gull** *L sabini* at Pello on 11 October, respectively. An adult **Bonaparte's Gull** *L philadelphia* was reported from Lough Neagh, Antrim, Northern Ireland. The second-winter **Kumlien's Gull** *L kumlieni* at Le Portel, Boulogne-sur-Mer, Pas-de-Calais, France, was present until at least late November (cf Dutch Birding 14: 186-187, 1992). A few birders were lucky enough to see an adult **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* going to roost at Hartlepool Docks, Cleveland, England, on 11 October but it did not appear for the hopefuls the next day. A second-winter bird was staying at IJmuiden, Noordholland, on 21-27 November, constituting the third record for the Netherlands (the first was an adult summer on Vlieland, Friesland, from 6 June to 14 July 1958 and the second an adult winter at Camperduin, Noordholland, on 17-18 January 1981). A large influx of **Aleutian Terns** *Sterna aleutica* occurred in Hong Kong. The birds seemed to have taken up residence in the inshore waters to the south and west of Hong Kong Island. They were originally discovered on 22 August when c 190 were counted. They have subsequently been regularly seen from the inter-island ferries and up to 50 were still around during mid-September. The adult **Forster's Tern** *S forsteri* reported until January at Wexford Harbour, Wexford, returned here on 4 September and remained until at least late November (cf Dutch Birding 14: 63-64, 1992). In late September, a total of 15 000 **Saunders' Little Terns** *S saundersi* was counted near Jubayl, North-Eastern Province, Saudi Arabia, of which more than 80 were trapped and ringed. A **Whiskered Tern** *Chlidonias hybridus* was reported from Galway, Ireland, on 4 October. The seventh for Sweden was dying at Skatelöv, Småland, on 4-6 October. Last winter's **Rufous Turtle Dove** *Streptopelia orientalis* returned to Mörbylånga, southern Öland, Sweden, and was present from 14 October (cf Dutch Birding 14: 64, 1992). From 30 October, a presumed escape **Laughing Dove** *S senegalensis* belonging to the Asiatic *cambayensis* group was present in a flock of Collared Doves *S decaocto* at Hörnum, Sylt, Schleswig-Holstein, Germany. In September, an influx of c 20 **Snowy Owls** *Nyctea scandiaca* occurred in southern Finland, with daily reports continuing into the second half of November. Also, **Hawk Owls** *Surnia ulula* and **Tengmalm's Owls** *Aegolius funereus* arrived here in larger numbers than usual. A **Crag Martin** *Ptyonoprogne rupestris* has been photographed on Langeness, Schleswig-Holstein, on 24 April. In Flanders and the Netherlands, an unprecedented influx of c 500 **Tawny Pipits** *Anthus campestris* occurred during September. In the first half of October, several **Olive-backed Pipits** *A hodgsoni* were present on Fair Isle, with a maximum of five on 4 October. Also on Fair Isle, a **Pechora Pipit** *A gustavi* was trapped on 15 October. First records for Denmark and Norway of **Siberian Accentor** *Prunella montanella* concerned individuals trapped on 5 October on Christiansø and Lista, Vest-Agder, respectively. On 2 October, a female-type **Red-flanked Bluetail** *Tarsiger cyanurus* was present on Helgoland. At Kuusamo, last summer, two pairs of **Siberian Stonechats** *Saxicola torquata maura* constituted the first breeding records for Finland. The second **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* for Sweden was on Utklippan, Blekinge, on 11 September. On 10-16 October, the first for Ireland was present at Mizen Head, Cork. One was reported at Whitby, North Yorkshire, England, on 31 October. A female **Pied Wheatear** *O pleschanka* was at Kilminning, Fife Ness, on 18-22 September. For many birders in the Netherlands, October's highlight was a first-winter male at Petten, Noordholland, on 23-26 October. A first-winter female was staying at Katwijk, Zuidholland, from 31 October to 4 November, constituting the third record for the Netherlands. Hadoram Shirihai recently identified a wheatear photographed on Rottumeroog, Groningen, on 6 June 1991 as a first-summer **Black-eared Wheatear** *O hispanica*. The third **Desert Wheatear** *O deserti* for Norway was photographed at Austerheim on Utsira, Rogaland, on 3 October 1992. The 18th for Sweden was on Öland on 4-5 October. A male **Rock Thrush** *Monticola saxatilis* at Pyhäjärvi, inland from Oulu, from 28 July to 3 September was the second record for Finland. On 1 October, a first-winter female **Siberian Thrush** *Zoothera sibirica* trapped on North Ronaldsay, Orkney, Scotland, and remaining until 8 October, constituted the third record for Scotland (and the sixth for the British Isles). An **Eye-browed Thrush** *Turdus obscurus* was seen on Fair Isle on 4 October. A **Black-throated Thrush** *T ruficollis* was photographed on St Mary's, Scilly, on 22 October and one was reported from Finstown, Orkney, on 23 October. The fourth **Pallas's Grasshopper Warbler** *Locustella certhiola* for Norway was trapped at Lista on 14 September (the first was recorded as recently as 28 September 1986 on Utsira). On North Ronaldsay, a bird trapped on 23 September stayed until 25 September, constituting the 10th record for Scotland (the other records for the British Isles are two for England and two for Ireland). There were two **Lanceolated Warblers** *L lanceolata* on Shetland: at Scatness on 17 September and on Fair Isle on 27-28 September. Several **Paddyfield Warblers** *Acrocephalus agricola* were found: at Illmitz, Neusiedler See, Burgenland, Austria, on 16 August (the country's first); at Falsterbo on 19 August; at Espoo, Finland, on 30-31 August; in Westjylland, Denmark, on 17 September; on Out Skerries, Shetland, on 20 September; at Pishbalaton, Hungary, on 23 September; at Flamborough Head, on 27 September; and in Het Zwin near Knokke, Westvlaanderen, Belgium, on 6 October. In Belgium, **Blyth's Reed Warblers** *A dumetorum* were trapped and ringed at Herne, Brabant, on 28 September and two at Zele, Oostvlaanderen, on 3 October. In Norway, singles were trapped on Utsira on 7 September and at Lista on 27 September. In Scotland, three **Booted Warblers** *Hippolais caligata* were recorded: on the Isle of May, Fife, on 2-3 Septem-

ber; on Foula, Shetland, on 4 September; and on Fair Isle, on 14-15 September. On St Martin's, Scilly, one was seen on 6 October. The first **Melodious Warbler** *H polyglotta* for Norway was trapped and photographed at Lista on 14 August 1992. In England, an adult female **Sardinian Warbler** *Sylvia melanocephala* was noted at Flamborough Head on 13-29 September and, again, during 3-6 October. In Scotland, males were seen at Cunningsburgh, Shetland, on 3-19 October and on Stronsay, Orkney, from 29 October. The adult female **Rüppell's Warbler** *S rueppelli* at Holme, Norfolk, England, was not seen after 4 September (cf Birding World 5: 336-339, 1992; Dutch Birding 14: 188, 1992). The ninth **Desert Warbler** *S nana* for Britain stayed in a birder's back garden at Plymouth, Devon, England, on 19-26 October. In Denmark, a first record of a trapped **Desert Lesser Whitethroat** *S curruca minula* was reported from Blåvand, Westjylland, on 20 October. On North Ronaldsay, no less than 23 **Yellow-browed Warblers** *Phylloscopus inornatus* were present on 27 September. A series of photographs not previously studied by the Dutch rarities committee of the alleged fifth **Radde's Warbler** *P schwarzi* for the Netherlands, at the Maasvlakte, Zuidholland, on 6-8 November 1990 show that the bird's characters fit **Dusky Warbler** *P fuscatus* better (cf Dutch Birding 14: 81, 1992, plate 75). Several early Radde's Warblers were seen: on Christiansø on 25 September; at Kristiinankaupunki, Finland, on 26 September; and at Sumburgh Head, Shetland, on 29 September (up to 1985, the extreme dates for Britain were 26 September and 1 November; during 1986-91, only two records outside October were added: on 30 September 1987 in Humberside and on 10 November 1991 in Devon). In October, (only) two Radde's Warblers were reported from the British Isles. The first Dusky Warbler for Switzerland was at Basel from 19 October. In late September and early October, large numbers of **White-headed Long-tailed Tit** *Aegithalos caudatus caudatus* were on the move in Finland (with c 2200 individuals ringed at a single ringing station); in northern Germany and the Netherlands, an influx of this subspecies became apparent in late October. In Finland, a hybrid **Willow Tit x Siberian Tit** *Parus montanus x cinctus* was trapped and photographed at Pulkkila on 10 October. A **Steppe Great Grey Shrike** *Lanius excubitor pallidirostris* was photographed at Southwold, Suffolk, on 4-8 October (the sixth record for Britain). In September, an invasion of **Nutcrackers** *Nucifraga caryocatactes* was reported from Västerbotten, Sweden, and southern Finland (where they disappeared again in October). On 4 October, a **Red-eyed Vireo** *Vireo olivaceus* was discovered at Crookhaven, Cork, Ireland. In the 2nd week of October, 100s of **Pine Grosbeaks** *Pinicola enucleator* were seen on Norrskär, Finland, migrating early across the Bothnian Gulf. On St Mary's, Scilly, a **Northern Parula** *Parula americana* was present on 8-10 October. A **Hooded Warbler** *Wilsonia citrina* (presumably an immature male) was seen on St Kilda, Western Isles, Scotland, on 10 September. The only previous record for the WP (a female on St Agnes, Scilly, on 20-23 September 1970) is currently under review. A female **Pine Bunting** *Emberiza leucocephalos* trapped on Utklippan on 23-25 October was the eighth for Sweden. On 5 November, two **White-capped Buntings** *E stewarti* were reported from the Emirates Golf Course, Dubai, being the first record for UAE. In Flanders and the Netherlands, more than 200 **Ortolan Buntings** *E hortulana* were reported during September and a major influx of 60 occurred in Britain. A **Yellow-browed Bunting** *E chrysophrys* on North Ronaldsay on 22-23 September was only the fourth for Europe (previous records were: in Norfolk on 19 October 1975; on Fair Isle on 12-23 October 1980; and on Schiermonnikoog, Friesland, the Netherlands, on 19 October 1982). During September-October, an influx of **Rustic Buntings** *E rustica* occurred in the Netherlands (more than 10 individuals reported) and Belgium (three in the Zwinbosjes near Knokke on 10 October). Three **Yellow-breasted Buntings** *E aureola* appeared in England (where the species is much rarer than in Scotland): on Inner Farne, Northumberland, on 17-20 September; at Holme, Norfolk, on 19-20 September; and at Christchurch Harbour, Dorset, on 19 September. On 21-25 September, a **Black-headed Bunting** *E melanocephala* was present on Bardsey Island, Gwynedd, Wales. An adult female trapped at Aithsetter, Shetland, on 30 September stayed until 3 October. On Cape Clear Island, Cork, an immature **Red-headed Bunting** *E bruniceps* or Black-headed Bunting on 2 October was taken by a Kestrel *F tinnunculus* on the morning of 4 October. A **Bobolink** *Dolichonyx oryzivorus* at Portland Bill, Dorset, on 14-18 September was only the second on the British mainland (the first was in Devon on 17-23 September 1991) and the second earliest ever (pre-dated by one on Cape Clear on 13-24 September 1982).

For a number of reports, publications in Alauda, Birding World, Birdwatching, British Birds, Limicola, Lintumies, Vår Fågelvärld, Vår Fuglefauna and Wingspan were consulted. I wish to thank Paul Archer, Peter Barthel, Philippe Dubois, Klaas Eigenhuis, Dick Forsman, Annika Forsten, Steve Gantlett, Erik Hirschfeld, Ted Hoogendoorn, Peter Kennerley, Guy Kirwan/OSME, René-Marie Lafontaine, Allan Liosi, Dave McAdams, Peter Meininger, Dirk Moerbeek, Colin Moore, Killian Mullarney, Chris Murphy, Hadoram Shirihai, Tadeusz Stawarczyk, Frank Stühmer, Peter Symens and Didier Vangeluwe for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de maanden **september** en **oktober 1992**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

DUIKERS TOT VALKEN Een **Parelduiker** *Gavia arctica* verbleef op 2 oktober bij de Houtribsluizen Fl. **IJsduikers** *G immer* op reis werden gemeld bij Egmond aan Zee Nh op 22 en 28 oktober en bij Katwijk Zh op 28 en 30 oktober. Een grote groep **Geoorde Futen** *Podiceps nigricollis* (minimaal 50) verbleef in oktober op de Waddenzee bij Texel Nh ter hoogte van de IJzeren Kaap. Twee groepjes waarnemers zagen, onafhankelijk van elkaar, op 24 oktober bij Camperduin Nh een **Donsstormvogel** *Pterodroma mollis*, hetgeen de eerste voor Nederland zou zijn. Op 4 september was er een melding van een **Grote Pijlstormvogel** *Puffinus gravis* bij Lauwersoog Gr. C 100 **Grauwe Pijlstormvogels** *P griseus* werden voornamelijk doorgegeven in de eerste week van september en de tweede week van oktober terwijl in de eerste week van september ook nog 77 **Noordse Pijlstormvogels** *P puffinus* werden gezien. Daarmee waren deze soorten een stuk schaarser dan in andere jaren. Op 14 oktober waren er twee meldingen van **Vale Pijlstormvogels** *P yelkouan*: bij Camperduin en op Terschelling Fr. **Stormvogeltjes** *Hydrobates pelagicus* werden geclaimd op 7 oktober op Terschelling en op 14 oktober ten noorden van Rottumeroog Gr. Waarnemingen van **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* vielen meestal op dagen dat er ook Grauwe Pijlstormvogels werden gezien. In totaal waren het 55 exemplaren, hetgeen ook al achterblijft bij vorige jaren. Opvallend was het grote aantal meldingen van **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis*. Sinds de zomer waren exemplaren aanwezig bij IJmuiden Nh (twee) en in de wijde omgeving van Vlissingen Z (5-10). Verder werden nog 28 exemplaren gemeld verspreid over de periode en langs de gehele kust. Informatie betreffende onvolwassen **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* kwam begin september van Halsteren Nb, Hoofdplaat Z, Eijsden L en Stevensweert L. Een **Koereiger** *Bubulcus ibis* zat van 3 tot 6 september bij Siddeburen Gr. **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* werden nog gezien op 6 september (zes) en 13 september (twee) bij Bergen op Zoom Nb, op 8 september (zes) bij het Verdronken land van Saeftinge Z en op 8 oktober (twee) in het Veerse Meer Z. Maximaal vijf **Grote Zilverreigers** *E alba* verbleven tot 18 oktober langs de Oostvaardersdijk Fl, van 11 tot 19 september was er één bij Harkstede Gr en er waren waarnemingen bij de Mokkebank Fr op 26 en 27 september, in de Lauwersmeer Gr op 27 september en bij Olst O op 28 september. Er werden 115 **Ooievaars** *Ciconia ciconia* gemeld waarvan veel waarschijnlijk uit de projectsfeer. De grootste groep telde 26 exemplaren en werd gezien op 6 september bij de Kil van Hurwenen Gld. Een groep van vier **Dwergganzen** *Anser erythropus* verbleef al vanaf 23 oktober bij Strijen Zh. **Sneeuwganzen** *Anser caerulescens* werden gemeld op 20 oktober bij de Lauwersmeer en op 22 oktober (twee) bij Parrega Fr. Een **Zwarte Rotgans** *Branta bernicla nigricans* werd dit jaar wederom opgemerkt in polder De Eendracht op Texel, vanaf 19 oktober. Een **Roodhalsgans** *B ruficollis* verbleef op 7 oktober op Terschelling. Tussen Woerden Zh en Bodegraven Zh (brandhaard van waterwildhandelaars) werd op 16 oktober een mannetje **Amerikaanse Smient** *Anas americana* gezien. Een **Rosse Stekelstaart** *Oxyura jamaicensis* werd op 4 oktober gezien bij de Flaauwersinlaag Z. Een eerstejaars **Grijze Wouw** *Elanus caeruleus* werd op 24 oktober als verkeersslachtoffer dood gevonden langs de A16 bij Hazeldonk Nb. De laatste **Zwarte Wouw** *Milvus migrans* werd op 6 september gezien bij het Zwanenwater Nh. **Rode Wouwen** *Milvus milvus* vlogen langs op 18 september bij Deventer O, op 23 september bij Paterswolde D, op 26 september bij Rijswijk Zh, op 27 september bij Enschede O, op 2 oktober bij Rijssen O, op 3 oktober bij Smilde D, op 10 oktober bij Geleen L en op 14 oktober bij Wijk bij Duurstede U. Van 21 tot 25 oktober zwalkte er één over Texel en op 26 oktober, tenslotte, vloog er één langs Petten Nh. **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* werden gezien op 14 oktober bij de Lepelaarsplassen Fl, op 21 oktober bij het Roggebotzand Fl, vanaf 26 oktober in de Hoekse Waard Zh en op oktober over de Vogelweg Fl. **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* trokken nog door op 1 september bij Dodewaard Gld, op 4 september bij de Tureluurweg Fl, op 26 september bij het Jaap Deensgat Gr en op 2 oktober twee over de Eemshaven Gr. Een 40-tal **Visarenden** *Pandion haliaetus* werd gezien, voornamelijk in de tweede en de derde week van september. **Roodpootvalken** *Falco vespertinus* werden gemeld op 10 september bij Middelburg Z, op 11 september bij De Meern U en bij Wageningen Gld, op 12 september en 2 oktober bij de Eemshaven, op 16 september bij Rotterdam Zh (vier), op 19 september bij Spijk Gld, op 20 september bij Dordrecht Zh, op 27 september bij Veenendaal U en op 5 oktober bij Vlissingen. Verspreid over de periode kwamen **Slechtvalken** *F peregrinus* aan in Nederland. In totaal werden er

[Dutch Birding 14: 234-242, december 1992]

c 60 gemeld, waarvan 10 à 20 voor lange tijd ter plaatse bleven.

RALLEN TOT ALKEN Late **Porseleinhoenders** *Porzana porzana* werden gezien op 11 september bij Oostburg, op 15 en 19 september in de Eemshaven, rond 19 september in de Ooypolder Gld en op 20 september in de Makkumer Noordwaard Fr. Een **Klein Waterhoen** *Porzana parva* werd gemeld uit de omgeving van Oostburg Z op 11 en 13 september. Van de **Kraanvogel** *Grus grus* waren er waarnemingen op 11 september bij Dordrecht (zes) en Den Haag Zh (20), op 26 september bij Middelburg (45), op 7 oktober bij Zwolle O (70), op 24 oktober bij Enkhuizen Nh ('s nachts) en op 30 oktober bij Vlissingen (zeven). De drie uit gevangenschap afkomstige **Jufferkraanvogels** *Anthropoides virgo* werden, na eerder bij Werkendam Nb gezien te zijn, vanaf 10 september enkele malen bij Hulst Z opgemerkt. **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* werden gezien van 1 tot 12 september op de Maasvlakte Zh (twee), op 8 september op het Fochtelooërveen Fr/D (twee), van 17 tot 19 september bij Goedereede Zh, op 18 september bij Egmond aan Zee, op 20 september op Vlieland Fr en in de Workumerwaard Fr, op 22 september bij de pieren van IJmuiden en op 25 september nogmaals op de Maasvlakte. De **Steppekievit** *Chettusia gregaria* die van 25 tot 27 september bij Tiel Gld verbleef betekende alweer de vierde waarneming van deze soort dit jaar. **Gestreepte Strandlopers** *Calidris melanotos* werden gezien van 13 tot 15 september bij Den Helder Nh (drie), op 15 september bij Camperduin, op 16 september bij Burgervlotbrug Nh (twee), van 19 tot 22 september bij Den Oever Nh (twee) en op 27 september in het Jaap Deensgat in de Lauwersmeer. Verder was er een melding van een **Breedbekstrandloper** *Limicola falcinellus* op 13 september bij Den Helder. Maximaal drie **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* bleven tot 12 september aanwezig in het Lauwersmeergebied. **Grauwe Franjepoten** *Phalaropus lobatus* werden gezien van 4 tot 11 (drie) en op 29 september op Terschelling, van 5 tot 12 (drie) en op 26 september in de Lauwersmeer, tot 16 september c 16 op diverse bollenveldjes in het noordelijk deel van Noordholland, op 8 september twee bij Colijnsplaat Z, op 9 september op Schiermonnikoog Fr, van 12 tot 20 september en op 2 oktober in de Eemshaven, op 13 september vier bij de 's-Gravenhoekse Inlagen Z, op 19 en 20 september vier bij Wervershoof Nh, op 21 september bij Deventer en op 12 oktober op de Lepelaarsplassen. **Rosse Franjepoten** *Phalaropus fulicarius* verbleven op 15 oktober bij Egmond aan Zee, op 2 oktober op Terschelling en vanaf 31 oktober bij Vlissingen. Ook de **Middelste Jager** *Stercorarius pomarinus* werd slechts in kleine aantallen gezien. C 50 exemplaren werden doorgegeven, voornamelijk in de eerste week van september. In de eerste week van september werden ook bijna 300 **Kleine Jagers** *S parasiticus* geteld. **Kleinste Jagers** *S longicaudus* werden gemeld op 4 september bij de Veerse Dam Z, Westkapelle Z (twee) en Scheveningen, op 5 september bij Lauwersoog, Scheveningen en Westkapelle, op 6 september langs de Oostvaardersdijk bij de Pampushaven Fl, op 14 september vijf, vissend in een groep Jan-van-genten *Sula bassana*, voor de kust bij Wassenaar Zh, op 16 september bij Schiermonnikoog en op 9 oktober bij Vlieland Fr. Van de **Grote Jager** *S skua* is het verschijnen op 5 september opmerkelijk: langs Ameland Fr en Terschelling vlogen op die dag respectievelijk 30 en 57 exemplaren. Van de **Vorkstaartmeeuw** *Larus sabini* waren er meldingen op 4 september bij Scheveningen en Westkapelle (twee), op 5 september (twee), 9, 15 en 24 oktober op Terschelling, op 6 september bij Lauwersoog, op 18 oktober bij Egmond aan Zee en op 21 oktober bij IJmuiden. Een **Grote Burgemeester** *Larus hyperboreus* werd op 7 oktober te IJmuiden gezien; op 17 oktober was het adulte exemplaar van de Brouwersdam Zh weer ter plaatse en op 18 oktober verbleef een adult exemplaar op de Maasvlakte. **Reuzensterns** *Sterna caspia* werden gemeld op 4 september bij de Workumerwaard (drie), op 6 september bij het Kornwerderzand Fr, op 11 september bij Hulhorst Gld, op 12 september bij Roggebotsluis Fl (vijf), op 16 september bij de Lepelaarsplassen (twee), op 18 september bij Stellendam Zh (twee), op 20 september bij de Eemshaven (twee) en bij de Kooiwaard bij Makkum Fr (twee) en op 26 september bij de Steile Bank Fr (twee). Er was een melding van een **Witwangstern** *Chlidonias hybridus* op 13 september bij de Ventjagersplaten Zh. Van de **Witvleugelstern** *C leucopterus* waren er nog waarnemingen op 5 september bij Huizen Nh, op 12 september bij Wervershoof (twee) en op 13 september bij Enkhuizen (twee). De **Zwarte Zeekoet** *Cepphus grylle* had een goed jaar met waarnemingen op 25 september en tussen 7 en 10 oktober bij Egmond aan Zee, van 18 tot 24 oktober op Terschelling en op 24 oktober bij Scheveningen. **Kleine Alken** *Alle alle* waren weer te zien vanaf 16 oktober. In totaal werden 36 exemplaren doorgegeven, met veel waarnemingen rond 22 oktober. **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica* werden gezien op 7 oktober bij Egmond aan Zee, tussen 7 en 30 oktober bij Camperduin (acht), op 11 oktober bij IJmuiden, op 18 oktober bij Terschelling, op 22 oktober bij Texel en op 28 oktober bij Egmond aan Zee (twee).

GIERZWALUWEN TOT GORZEN Een late **Gierzwaluw** *Apus apus* vloog op 27 oktober langs Den Haag. **Hoppen** *Upupa epops* zaten van 17 tot 24 oktober op Terschelling (enkele) en op 20 oktober bij de Maarsseveense Plassen U. Er werden in totaal 15 **Draaihalzen** *Jynx torquilla* gemeld. Een zeldzaamheid was de **Kortteenleeuwerik** *Calandrella brachydactyla* die van 27 september tot 3 oktober bij de Eemshaven verbleef. Op 27 oktober was er opvallende trek van **Veldleeuweriken** *Alauda arvensis*, met een telling van c 35 000 exemplaren langs Den Haag. **Strandleeuweriken** *Eremophila alpestris* waren in wat grotere aantallen dan vorige jaren aanwezig, met als grootste groep 105 exemplaren op 23 oktober bij De Slufter op Texel. De aantallen grotere piepers waren dit jaar fenomenaal. C 170 **Grote Piepers** *Anthus richardi* trokken door van de tweede week van september tot de derde week van oktober. De piek lag in de derde week van september

201 Grote Zilverreiger *Egretta alba*, Harkstede, Groningen, 11 september 1992 *(Eric Koops)* **202** Slechtvalk *Falco peregrinus*, eerstejaars met Finse ring (D148773 Museum Zool Helsinki), Dronrijp, Friesland, 19 september 1992 *(Joop Jukema)* **203** Zwarte Zeekoet *Cepphus grylle*, Terschelling, 18 oktober 1992 *(René van Rossum)* **204** Kortteenleeuwerik *Calandrella brachydactyla*, eerstejaars, Eemshaven, Groningen, 29 september 1992 *(Arnoud B van den Berg)*

205 Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka*, eerstejaars mannetje, Petten, Noordholland, 26 oktober 1992 *(René van Rossum)*

206 Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka*, eerstejaars vrouwtje, Katwijk, Zuidholland, 1 november 1992 *(René Pop)*

en langs Vlissingen werden er in totaal 58 geteld. Voor de **Duinpieper** *A campestris* bedroeg het totaal c 390. Deze werden vooral nog gezien in de eerste twee weken van september, met een piek in de tweede week. Naast c 90 exemplaren bij Vlissingen was deze soort in tegenstelling tot de Grote Pieper in het binnenland ook goed vertegenwoordigd, met tot 13 september 63 exemplaren. Ook waren op meerdere plaatsen, voor lange tijd, grote groepen (tot 17 exemplaren) aanwezig. Op de Maasvlakte werden op 12 september zelfs 24 Duinpiepers geteld. De **Roodkeelpieper** *A cervinus* bleef niet achter: van de tweede week van september tot eind oktober waren er c 60 meldingen waarvan 90% in september. Een drietal exemplaren verbleef van 13 tot 21 september bij Den Bosch Nb. De eerste **Pestvogel** *Bombycilla garrulus* van dit najaar was op 29 oktober op Texel. Op 30 september was er een melding van een **Aziatische Roodborsttapuit** *Saxicola torquata maura* op Terschelling. Een **'Blonte tapuit'** *Oenanthe hispanica/pleschanka* op Vlieland op 13 oktober kon tot op heden niet worden gedetermineerd. Een eerste-winter mannetje **Bonte Tapuit** *O pleschanka* dat van 23 tot 26 oktober bij Petten verbleef leverde in eerste instantie ook problemen op maar kon wel op naam gebracht worden. Zo ook een eerste-winter vrouwtje van deze soort dat van 31 oktober tot 4 november bij Katwijk aan Zee verbleef. Een **Orpheusspotvogel** *Hippolais polyglotta* werd op 27 september op Terschelling gemeld. **Sperwergrasmussen** *Sylvia nisoria* waren op Vlieland op 20 september, te Bloemendaal Nh (vangst) op 29 september, op Texel op 16 oktober en op Terschelling van 19 tot 21 oktober. **Pallas' Boszangers** *Phylloscopus proregulus* verbleven op 13 en 21 oktober op Terschelling en van 18 tot 20 oktober op Texel. Na een zeer vroege waarneming van een **Bladkoning** *P inornatus* op 6 september op het Kornwerderzand, kwam de trek van deze soort op gang vanaf 21 september. Tot eind oktober werden er 17 exemplaren gemeld, met als vermeldenswaardige waarnemingen: twee op de Maasvlakte van 22 tot 27 september, één op Schiermonnikoog van 16 tot 22 oktober, maximaal vijf op Terschelling tussen 29 september en 23 oktober en maximaal drie op Texel tussen 22 en 25 oktober. Een **Bruine Boszanger** *P fuscatus* kon op 21 oktober op Vlieland aan de lijst worden toegevoegd. Een **Bergfluiter** *P bonelli* wist de tuin van een vogelaar op Texel te vinden en bleef daar aanwezig van 5 tot 11 oktober, in welke tijd hij zich ook nog eens liet vangen. Extreem weinig **Kleine Vliegenvangers** *Ficedula parva* werden waargenomen, om precies te zijn één, en wel op 8 oktober op Vlieland. Wel opvallend dit jaar was het verschijnen van groepjes **Witkopstaartmezen** *Aegithalos caudatus caudatus* op 17 oktober bij de Blocq van Kuffeler Fl (20) en op 20 oktober (13) en 30 oktober (c 10) op Texel. **Taigaboomkruipers** *Certhia familiaris* werden gemeld op 9 en 10 oktober op Vlieland, op 17 oktober in de Kennemerduinen Nh en van 18 tot 24 oktober (mogelijk twee) op Terschelling. Tot eind september werden nog c 29 trekwaarnemingen verzameld van **Buidelmezen** *Remiz pendulinus*. Van de **Grauwe Klauwier** *Lanius collurio* kwamen tot 18 september nog zeven waarnemingen binnen. Een verdere toevoeging voor de 'jaarlijsters' betrof een eerste-winter **Roze Spreeuw** *Sturnus roseus* die van 15 tot 20 oktober bij Middelburg verbleef. Bovendien werd een overvliegend adult exemplaar gemeld op 22 oktober bij Den Haag. Verspreid over de periode kwamen nog 26 waarnemingen van **Europese Kanaries** *Serinus serinus* binnen. Een **Roodmus** *Carpodacus erythrinus* werd nog op 2 oktober op Schiermonnikoog gezien. Het grootste deel van de **Ortolanen** *Emberiza hortulana* trok voor 17 september door. In totaal ging het om c 200 exemplaren waarvan een groot aantal langs Vlissingen vloog. Hiermee volgde deze soort het patroon van de al eerder genoemde piepersoorten. Ook dit jaar was er weer een grote oogst aan **Bosgorzen** *E rustica*: op 1 oktober op Schiermonnikoog, van 2 tot 8 oktober op Vlieland, van 3 tot 7 oktober op Terschelling (twee), op 11 oktober tussen Vlissingen en Dishoek Z (drie), op 26 oktober bij Petten en op 27 oktober bij Katwijk. **Dwerggorzen** *E pusilla* werden gemeld op 25 september bij Vlissingen, op 26 september bij Kampen Z, op 2 oktober in de Kennemerduinen, op 13 oktober in de Haagse Waterleidingduinen Zh en op 26 oktober bij Callantsoog Nh.

Ruud M van Dongen, Albertusstraat 4, 5261 AD Vught, Nederland
Hans Gebuis, Boogschutter 30, 3328 KB Dordrecht, Nederland
Peter W W de Rouw, Warande 23, 3705 ZB Zeist, Nederland

België

DUIKERS TOT VALKEN Op 7 september trok een adulte **IJsduiker** *Gavia immer* in zomerkleed langs Koksijde Wvl. Andere exemplaren volgden te Oostende Wvl op 16 september (ook adult zomerkleed) en op 24 oktober. Op 3 september werd te Oostende een **grote pijlstormvogel** waargenomen. **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* kwamen verspreid over gans de periode, met maxima op 4 september (28 langs Oostende en 10 langs Zeebrugge Wvl). De piek van **Noordse Pijlstormvogels** *P puffinus* lag in Oostende op 3 en 4 september (met respectievelijk 124 en 127 exemplaren) en te Zeebrugge op 4 september (70). De enige **Vale Pijlstormvogel** *P yelkouan* vloog op 14 september langs Oostende. Langs Zeebrugge trokken op 5 september twee **Stormvogeltjes** *Hydrobates pelagicus*. Op 20 september werden op een vissersboot twee uitgeputte exemplaren opgeraapt. Na verzorging in een asiel werden ze op 21 september te Oostende vrijgelaten. Te Koksijde werd er één gemeld op 23 oktober. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* werden gezien te Oostende op 4 en 5 september (respectieve-

lijk 13 en 14 exemplaren) en te Zeebrugge op 4 en 5 september (respectievelijk drie en één exemplaren). Er waren waarnemingen van **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* te Oostende op 1 en 3 september (telkens twee), op 5, 6, 9, 16 en 17 september (telkens één) en op 24 en 26 oktober (telkens één). Op 12 september trokken er vijf langs Sint-Idesbald Wvl en één langs Koksijde. Een pleisterend exemplaar zat van 15 september tot ten minste 3 oktober te Zeebrugge. Op 19 oktober werden er twee gezien bij Windham-Ruisbroek A. Op 6 september liet een juveniele **Woudaap** *Ixobrychus minutus* zich goed bekijken en fotograferen bij Dudzele Wvl. De juveniele **Kwak** *Nycticorax nycticorax* bleef nog te Lier-Duffel A aanwezig tot 13 september. Op 6 september zat er één bij Dudzele en op 26 september trok er één over Bredene Wvl. Op 27 september trok een **Koereiger** *Bubulcus ibis* over Maaseik L. Van 29 september tot 7 oktober pleisterde er één bij Obourg H. Mogelijk dezelfde vogel vloog op 5 oktober over Genappe B en pleisterde van 10 tot 12 oktober bij Seneffe H. Tot 9 oktober verbleven nog maximaal vier **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* in de Achterhaven van Zeebrugge, waar op 18 oktober nog één exemplaar werd waargenomen. In Het Zwin bij Knokke Wvl werden tot 27 september nog meerdere exemplaren waargenomen (met maximaal 15 exemplaren op 3 september); het laatste exemplaar bleef hier nog tot 10 oktober. Op 5 september pleisterde er kortstondig een **Grote Zilverreiger** *E alba* in het Schulensbroek L en op 20 september werd er één gezien te Mechelen A. In Het Zwin bij Knokke zaten er één op 10 september, twee van 11 tot 14 september, drie op 12 september en één op 27 september. Overtrekkende exemplaren waren er op 13 september te Sint-Jan-in-Eremo Ovl en op 26 september te Bredene. De laatste **Purperreigers** *Ardea purpurea* vlogen op 5 september over het Mechels Broek en op 12 september over de Scheldevallei in Gent Ovl. De enige waarnemingen van **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* gebeurden op 11 september te Sint Martens-Voeren Lk en op 12 september te Assenede Ovl. De 10 geringde **Ooievaars** *C ciconia* van Kallo Ovl (aanwezig vanaf 31 augustus) vertrokken op 1 september en werden nog zuidwaarts vliegend waargenomen te Antwerpen-Linkeroever A. Verder werden tot 11 oktober nog 20 exemplaren gemeld. Een **Sneeuwgans** *Anser caerulescens* vloog op 18 oktober over het Mechels Broek. Op 18 oktober werd te Zeebrugge een hybride **Wintertaling x Pijlstaart** *Anas crecca x acuta* waargenomen. Op 18 oktober keerde het mannetje **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* nu al voor de derde opeenvolgende winter terug naar Blokkersdijk A. Op 12 september en van 8 tot 14 oktober zat het mannetje **Witoogeend** *A nyroca* weer te Lier-Duffel. Eind oktober werd deze vogel gezien te Broechem-Oelegem A. Een hybride **Kuifeend x Tafeleend** *A fuligula x ferina* zat van 5 tot 14 september in het Mechels Broek en werd op 31 oktober teruggevonden te Hofstade B. Naar 'goede' gewoonte bleef het mannetje **Rosse Stekelstaart** *Oxyura jamaicensis* van De Kuifeend A nog gans de periode aanwezig. Verspreid over de periode werden **Rode Wouwen** *Milvus milvus* gezien te Angre (drie), Baaigem Ovl, Beerse A (drie), Boechout A, Frasnes-lez-Buissenal H, Gages H (vier), Mechelen (drie), Mortsel A, Nijlen, Schulen en Thulin H. Een **Zeearend** *Haliaeetus albicilla* vloog op 30 oktober over Blokkersdijk. De laatste **Grauwe Kiekendieven** *Circus pygargus* werden gezien te Heist-op-den-Berg A, te Lier (vier), te Munte Ovl en te Wenduine Wvl. Een zuidwest trekkende **Bastaardarend** *Aquila clanga* werd op 26 september geclaimd te Zeebrugge. Op 7 oktober werd er tot tweemaal toe één gemeld te Blokkersdijk. Er waren 44 waarnemingen van **Visarenden** *Pandion haliaetus*. Op 10 september trok een juveniele **Roodpootvalk** *Falco vespertinus* over Bredene. Hier volgden op 21 september drie juvenielen en een onvolwassen vrouwtje. Op 24 september was er één te Oostkamp Wvl, op 26 september vloog hetzelfde onvolwassen vrouwtje over Knokke en Zeebrugge en op 10 oktober vloog er één over De Haan. Vanaf de tweede helft van september tot begin oktober tekende er zich een ware invasie van trekkende **Smellekens** *F columbarius* af; nochtans bleef het dagmaximum per plaats beperkt tot vijf exemplaren. Er werden 37 **Slechtvalken** *F peregrinus* gemeld.

HOENDERS TOT ALKEN De laatste **Kwartels** *Coturnix coturnix* werden waargenomen te Angre op 6 september en te Montreoul-au-Bois H op 12 september. Op 4 oktober werd in Het Zwin bij Knokke een **Kwartelkoning** *Crex crex* gevangen. Op 6 september vlogen 12 **Kraanvogels** *Grus grus* over Blokkersdijk. Daarna waren er nog 38 over Wommelgem A op 9 september, vier over Sint-Pieters-Kapelle Wvl op 14 september, vier over Blokkersdijk op 5 oktober, 124 over Moerbeke Ovl op 10 oktober en acht over Tessenderlo L op 30 oktober. De drie uit gevangenschap afkomstige **Jufferkraanvogels** *Anthropoides virgo* vlogen op 4 september eerst over Hoogstraten-Meer A en later over Lier. Vanaf 10 september verbleven ze voor langere tijd in Zeeuwsvlaanderen, Nederland. Op 4 september trokken drie **Morinelplevieren** *Charadrius morinellus* over Lier en op 6 september vloog er één over Tienen. Vooral Angre bleef het dit najaar bij deze soort uitzonderlijk goed doen; zo waren er waarnemingen op 7, 11 (vier), 13 (twee) en 15 september. Op 17 september vloog er één over Zeebrugge en op 24 september was de laatste waarneming te Knokke. Op 16 september werd in de Voorhaven van Zeebrugge een vrijwel zekere **Kleine Goudplevier** *Pluvialis fulva* gefotografeerd. Deze waarneming was echter voor slechts enkele gelukkigen weggelegd. Van 17 tot 27 september verbleef een juveniele **Gestreepte Strandloper** *Calidris melanotos* op de bezinkingsputten te Tienen en van 20 tot 22 september zat een adult exemplaar te Kallo. Deze waarnemingen lopen parallel met de influx rond 20 september in Groot-Brittannië. Er waren slechts zes waarnemingen van in totaal acht **Temmincks Strandlopers** *C temminckii*. Vanaf 26 september werd in zowat elk geschikt hoekje een **Bokje** *Lymnocryptes minimus* aangetroffen. Van 2 tot 15 september pleisterde een **Grauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus* in de Zeebrugse Achterhaven en van 16 tot 20 september verbleef er

één bij Uitkerke Wvl. Rond 24 september zaten gedurende 1 week één à twee exemplaren op de Oude Vrede bij Knokke. Te Kallo-Doel waren er één op 5 en 6 september, twee op 9 en 10 september en een laat exemplaar van 12 tot 22 oktober. Het betroffen alle juveniele exemplaren. **Rosse Franjepoten** *P fulicarius* trokken langs Zeebrugge op 24 en 26 oktober. Vooral in september kwamen **Middelste Jagers** *Stercorarius pomarinus* door, met maxima te Oostende op 4 en 5 september (met respectievelijk 22 en 26 exemplaren). **Kleinste Jagers** *S longicaudus* trokken langs Oostende op 1 (adult), 4 (twee), 5 (twee), 7 en 16 september. Langs Zeebrugge vlogen er één op 1 september en niet minder dan vijf op 4 september. Op 4 en 5 september zouden twee exemplaren hebben gepleisterd in Het Zwin bij Knokke. Er waren waarnemingen van **Zwartkopmeeuwen** *Larus melanocephalus* te Blankenberge, Knokke, Koksijde (twee) en Oostende (twee). Ook **Vorkstaartmeeuwen** *L sabini* waren dit jaar alles behalve talrijk, met slechts twee waarnemingen van hetzelfde adulte exemplaar te Oostende en te Zeebrugge op 4 september. Een niet nader gedetermineerde **burgemeester** zat op 19 september kortstondig in het Mechels Broek. Langs Oostende vlogen **Grote Burgemeesters** *L hyperboreus* op 10 en 17 oktober (respectievelijk adult en derde-winterkleed). De laatste melding van twee langsvliegende **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* kwam van Zeebrugge op 4 september. In de Achterhaven van Zeebrugge pleisterden op 16 september kortstondig een adulte en een juveniele **Reuzenstern** *Sterna caspia*. Op 4 september werd in Oostende een juveniele **Dougalls Stern** *S dougallii* waargenomen. Van 21 tot 30 september kon op Blokkersdijk een juveniele **Witwangstern** *Chlidonias hybridus* bekeken worden. Op 4 en 14 september trok een **Witvleugelstern** *C leucopterus* langs Zeebrugge. Op 20 en 21 september verbleef een juveniel exemplaar op Blokkersdijk (op 21 september waren dus de drie moerassterns tegelijk aanwezig op Blokkersdijk!). Telkens één **Kleine Alk** *Alle alle* vloog langs Oostende op 5 september en 24 oktober en langs Koksijde op 22 en 23 oktober. Op 6 september en 14 oktober werd te Zeebrugge telkens één langsvliegende **Papegaaiduiker** *Fratercula arctica* gezien.

UILEN TOT GORZEN Vooral tussen 18 en 25 september was er veel doortrek van **Velduilen** *Asio flammeus*. Een **bijeneter** *Merops* die op 26 september hoog over Bredene vloog kon niet met zekerheid worden gedetermineerd. De waarneming van een pleisterende **Bijeneter** *M apiaster*, die rond 25 oktober in Prosperpolder Ovl werd waargenomen, raakte pas bekend in november. **Draaihalzen** *Jynx torquilla* werden gezien te Bredene, Gent, Glabbeek, Heist (twee), Kallo-Doel, Lier, Lokeren, Quèvy-le-Grand H, Tienen (drie) en Zwijnaarde Ovl. Op 21 oktober werd op Blokkersdijk nog een **Oeverzwaluw** *Riparia riparia* opgemerkt. Er werden heel wat **Grote Piepers** *Anthus richardi* gezien, met waarnemingen te Heist, Gages, Gent (twee), Kallo-Doel, Kersbeek B, Koksijde, Lochristi Ovl, Mechelen (twee), Oostende (twee) en Zeebrugge (negen). Het aantal pleisterende en overtrekkende **Duinpiepers** *A campestris* was enorm; in totaal werden er 262 gemeld. Ook **Roodkeelpiepers** *A cervinus* deden het aanzienlijk beter dan in andere jaren met tot 3 oktober 24 meldingen. Op het Militair Domein te Brecht werd op 13 september een **Noordse Nachtegaal** *Luscinia luscinia* geringd. Achteraf werd de vogel nog even in het veld onderschept. Er waren waarnemingen van **Beflijsters** *Turdus torquatus* te Blokkersdijk, Bredene (twee), De Haan, Lier (twee), Wenduine (drie) en Zeebrugge. Op 26 september werd te Oostende een **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* opgemerkt. De gehele maand verbleven nog twee zingende exemplaren te Harchies-Pommeroeul. Recentelijke vangsten van twee niet-zingende vogels doen vermoeden dat het aantal hier hoger moet liggen. Hoewel de Belgische ringers het eerder rustig aan deden, werd op 13 oktober een **Veldrietzanger** *Acrocephalus agricola* geringd in Het Zwin bij Knokke. Nog beter was de ringvangst van een **Struikrietzanger** *A dumetorum* te Herne B op 28 september. Een ringer, die na de determinatie van een Struikrietzanger te Zele Ovl op 3 oktober de netten terug opende, ging meteen over tot de vangst van een tweede exemplaar op dezelfde dag! Het feit dat zelfs de eerste Belgische ringvangst (te Herne in 1988) nog niet bij het BAHC werd ingediend, illustreert de laksheid van sommige ringers... Een late veldwaarneming van een **Kleine Karekiet** *A scirpaceus* gebeurde op 22 oktober te Harchies. Bij Melsele Ovl werd op 13 september een **Sperwergrasmus** *Sylvia nisoria* geringd. Ook de aantallen **Bladkoningen** *Phylloscopus inornatus* toonden aan dat het geen 'oostelijk' najaar zou worden: de enige exemplaren verbleven te Zeebrugge van 27 september tot 9 oktober en op 3 oktober, en te Heist op 3 oktober. Interessant was een ver-binnenlands exemplaar te Polleur Lk op 28 of 29 september. De enige **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* pleisterde op 26 september gedurende 10 minuten op de Pier van Oostende. Vanaf begin oktober begon zich een ware invasie van **Baardmannetjes** *Panurus biarmicus* af te tekenen. **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* waren er echter in bescheiden aantallen: vier te Kallo-Doel, 10 te Lier, zes te Lochristi, zes te Mechelen, één over Oostende, twee te Oostmalle-Zoersel en één te Schulen. De enige juveniele **Grauwe Klauwier** *Lanius collurio* werd op 18 september waargenomen in de Voorhaven van Zeebrugge. Vanaf 12 september begon de doortrek van **IJsgorzen** *Calcarius lapponicus*. **Ortolanen** *Emberiza hortulana* deden het lang niet slecht met waarnemingen te Angre (13), Anseroeul (vijf), Beerse (drie), Blaton H, Bredene (negen), Gent, Leefdaal, Lier (vijf), Lokeren, Mechelen (vier), Nouvelles (zes), Oostende (vijf), Oostmalle-Zoersel, Schulen, Sint-Pieters-Kapelle, Sint-Stevens-Woluwe (twee), Zemst B (twee) en Zwijnaarde (drie). Een laat exemplaar trok op 4 oktober over Blaton. De drie **Bosgorzen** *E rustica* die op 10 oktober in de Zwinbosjes bij Knokke pleisterden waren voor velen de eerste voor hun Belgische lijst.

DANKZEGGING Deze waarnemingslijst kwam tot stand met medewerking van Hugues Dufourny (Hene-

207 Bosgors *Emberiza rustica*, Vlieland, Friesland, oktober 1992 *(Arnold Meijer)*

208 Bosgors *Emberiza rustica*, Petten, Noordholland, 26 oktober 1992 *(Arnoud B van den Berg)*

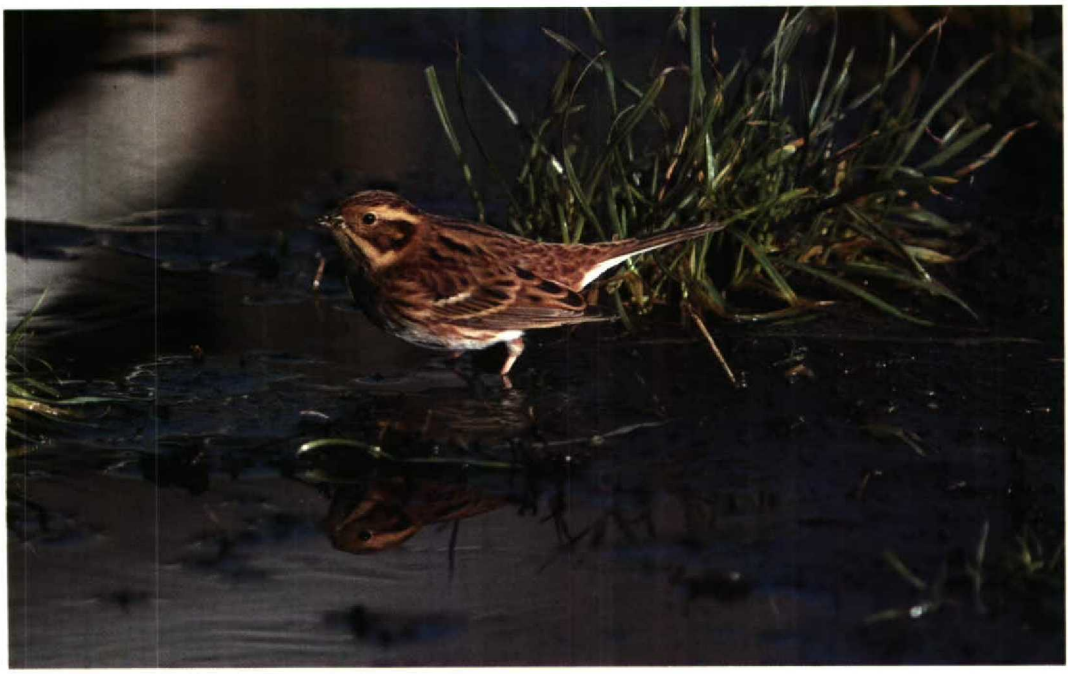

209 Bergfluiter *Phylloscopus bonelli bonelli*, eerstejaars, Texel, Noordholland, 8 oktober 1992 *(Arnoud B van den Berg)*

gouwen), Leo Janssen (Zeetrektellingen in het Oostendse), Dirk Symens (VLAVICO), Willy Verschueren (Linkeroever) en Frederik Willemyns (Mergus). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen meedeelden op de Belgische Dutch Birding-vogellijn (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Bosstraat 44, 2500 Lier, België

DB Actueel

Nieuwe vogelgids van Lars Jonsson Dit najaar zijn de Duitse en Engelse editie van Lars Jonssons nieuwe vogelgids op de markt gekomen. Dit boek behandelt 685 soorten met 2700 vaak onovertroffen kleurtekeningen (cf Birding World 5: 404-405, 1992; Limicola 6: 257-258, 1992). Men wordt erop gewezen dat de door Peter Barthel bewerkte Duitse editie niet alleen qua tekst nauwkeuriger lijkt dan de Engelse maar bovendien aanzienlijk goedkoper is (DEM 39.80 tegen GBP 25.00). De Duitse editie is getiteld *Die Vögel Europas und des Mittelmeerraumes* en wordt uitgegeven door Franckh-Kosmos Verlag, Stuttgart; de Engelse editie *Birds of Europe with North Africa and the Middle East* door Christopher Helm, Londen. Beide edities zijn in de Nederlandse boekhandel verkrijgbaar. De Zweedse en Nederlandse editie laten nog enige tijd op zich wachten; laatstgenoemde zal vermoedelijk in december 1993 verschijnen. ARNOUD B VAN DEN BERG

Donsstormvogel langs Camperduin Op zaterdag 24 oktober 1992 was een groot aantal vogelaars aan de binnenzijde van de Hondsbossche Zeewering ten zuiden van Petten, Noordholland, aan het kijken naar een eerste-winter mannetje Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka*. Tegelijkertijd zorgde een stormachtige westenwind ervoor dat er vrij veel zeevogels waren te zien, voornamelijk alkachtigen. Veel vogelaars wisselden daarom het kijken naar de tapuit af met een uurtje zeetrek. Om 12:50 werden Gerben van den Berg, Klaas Eigenhuis en Dick Groenendijk op het terras van *Paviljoen v/h Minkema* te Camperduin, Noordholland, beloond met een als Noordse Pijlstormvogel *Puffinus*

[Dutch Birding 14: 242-244, december 1992]

puffinus aangekondigde vogel. De vogel werd links ontdekt door Klaas en vloog op maximaal 400 m afstand met grote snelheid naar het noorden. De keilvlucht was erg onstuimig met zeer hoge opwaartse bogen. Deze bogen waren zo hoog dat de vogel, ondanks de relatief korte waarnemingsafstand, boven de horizon uitkwam. Toen de vogel recht voor ons was gekomen, bemerkten de waarnemers dat de ondervleugels zwart waren. Dit sloot, samen met de manier van vliegen, een Noordse Pijlstormvogel uit. Nadat de vogel was gepasseerd, werd na overleg met de in het paviljoen zittende vogelaars (die de vogel ongelukkigerwijs hadden gemist) geconcludeerd dat het waarschijnlijk een *Pterodroma*-stormvogel betrof. Groot was de verrassing toen bleek dat de zeetrektelpost 100 m ten zuiden van het paviljoen bemand bleek te zijn geweest door vier ervaren tellers (MarcOlaf Bleyervelt, Nick van der Ham, Sander Lagerveld en Leo Stegeman). Van hen had Nick de vogel ontdekt en hij had al vrij snel in de gaten dat het om een *Pterodroma* moest gaan. Laatstgenoemde waarnemers zagen onder andere een relatief dikke zwarte snavel, een zwart masker, een donkergrijze mantel, de aanzet van een borstband en een grijze staart zodat de vogel als Donsstormvogel *P mollis* kon worden gedetermineerd. Ondanks een toenemend aantal gevallen vanaf 1989 aan de Britse en Ierse kust kwam deze waarneming als een grote verrassing. Indien aanvaard, zou het niet alleen het eerste geval voor Nederland betreffen maar ook de eerste voor het vasteland van Europa. DICK GROENENDIJK

210 Grijze Wouw *Elanus caeruleus*, eerstejaars, doodgevonden op 24 oktober 1992, Hazeldonk, Noordbrabant, 19 november 1992 *(Allan Liosi)*

Grijze Wouw dood gevonden bij Hazeldonk Op zaterdagmiddag 24 oktober 1992 werd langs de oostzijde van de A16 tussen Antwerpen en Breda voor de afrit naar de parkeerplaats Hazeldonk, Noordbrabant, een Grijze Wouw *Elanus caeruleus* als verkeersslachtoffer gevonden (in atlasblok 50-33-11). De vinder keerde die dag samen met zijn vrouw terug van een zaterdags bezoek aan Antwerpen. Tijdens een pauze op de parkeerplaats was hij een stuk langs de afrit teruggelopen om de door hem opgemerkte vogel op te rapen. De wouw was vers dood en zag er ondanks een gebroken schedel gaaf uit. Op 6 november verkreeg de vinder een politievergunning om de vogel te laten opzetten in Lelystad, Flevoland. Allan Liosi werd verwittigd door de preparateur en mocht op 19 november een groot aantal foto's maken van de opgezette vogel, die daarvoor zelfs even uit de klemmen werd gehaald. Volgens de preparateur had de vogel een bruingele iris overeenkomend met de kleur van het gekozen kunstoog. Een juveniel heeft volgens *The birds of Africa 1* (1982) een gele tot lichtbruine iris die na 6 maanden rood wordt. Behalve de iriskleur duidde ook het grote aantal juveniele veren op een eerstejaars vogel. Tevens was te zien dat de voor de Amerikaanse Grijze Wouw *E (c) leucurus* en Australische Grijze Wouw *E (c) notatus* karakteristieke zwarte vlek op de onderhanddekveren ontbrak. De vleugellengte was 270 mm. Tijdens het prepareren bleek dat de vogel erg mager was. Het geslacht kon niet worden vastgesteld. De vondst bij Hazeldonk volgt op opmerkelijke meldingen in 1992 van adulte exemplaren in Noord-Frankrijk en België (cf Dutch Birding 14: 185, 1992). Indien aanvaard, zou dit het tweede geval voor Nederland betreffen. Het eerste was een exemplaar op 31 mei 1971 in Zuidelijk Flevoland waarvan door Wim Schipper twee foto's konden worden gemaakt; hierop was onder meer het ontbreken van een zwarte vlek op de voorzijde van de ondervleugel zichtbaar (Limosa 46: 93-94, 1973). ALLAN LIOSI & ARNOUD B VAN DEN BERG

Ross' Meeuw te IJmuiden Op zaterdag 21 november 1992 om 9:15 zag Dirk Moerbeek vanaf de Noordpier bij IJmuiden, Noordholland, een meeuwtje vliegen waarvan hij vermoedde dat het een tweede-winter Ross' Meeuw *Rhodostethia rosea* was. Hij zag de vogel echter met tegenlicht en was niet zeker van de determinatie. Omdat de meeuw naar de Zuidpier vloog, ging Dirk ook in die richting. Daar werd de vogel na enig zoeken, samen met de reeds toegesnelde Klaas Eigenhuis, teruggevonden en kon de determinatie worden bevestigd.

De vogel bleef tot en met vrijdag 27 november en werd door 100en vogelaars gezien. Hij was erg beweeglijk waardoor hij soms urenlang niet werd opgemerkt. Hij liet zich langs zowel de Noord- als de Zuidpier, ver op zee buiten de pieren, op de strandvlakte ten zuiden van de Zuidpier en (op donderdag 26

211 Ross' Meeuw *Rhodostethia rosea*, tweede-winter, IJmuiden, Noordholland, 22 november 1992 *(Roy de Haas)*

212 Ross' Meeuw *Rhodostethia rosea*, tweede-winter, IJmuiden, Noordholland, 23 november 1992 *(René Pop)*

november) in de Vissershaven van IJmuiden bekijken. Het betrof het derde geval voor Nederland van deze lang verwachte soort, die het embleem van Dutch Birding vormt (in 1984 getekend door de ontdekker). Het eerste was een adult vrouwtje in zomerkleed dat vanaf 6 juni 1958 op Vlieland, Friesland, verbleef en op 14 juli dood werd aangetroffen. Het tweede was een adult in winterkleed dat op 17-18 januari 1981 bij Camperduin, Noordholland, werd waargenomen. MAX BERLIJN

Cygnus Wildlife

1993 programme of escorted birdwatching holidays

Destinations January-June include:

Northern India £1390 ● Cameroon £2100 ● Sri Lanka £1490
Cuba £1890 ● Tiger Special £1560 ● Bulgaria £850 ● Nepal £2390
Czechoslovakia £835 ● Texas £1190 ● Hungary £880
Majorca £570 ● Poland £830 ● Northern Spain £1590
Assam, Sikkim & Darjeeling £1950 ● Morocco £990 ● Bhulan £2750
Austria £670 ● Sabah £1790 ● Camargue £850

Other departures later in the year include Arizona & California, Washington State, Gambia, Argentina, Ecuador & Galapagos Islands, Kenya, and Australia.

Tour groups have a maximum of 18 participants, are escorted by experienced leaders and we cater for all levels of expertise. If you would like further information about any of these holidays, we will be delighted to receive your enquiry at the following address:

ABTA
62948

CYGNUS WILDLIFE HOLIDAYS,
57 FORE STREET, KINGSBRIDGE, DEVON TQ7 1PG
Telephone 0548 856178 Fax: 0548 857537

RUSSIAN NATURE TOURS

A COMPLETELY NEW EXPERIENCE

Escorted tours with English speaking ornithologists visiting areas of the former Soviet Union never before possible.

May 4	Boreal Forest of Russia	June 14	Amur Delta, Sakhalin & Kamchatka
May 5	Great Caucasus Mountains	June 15	Altai & Mongolia
May 11	Boreal Forest of Russia	June 16	Tuva, Central Asia & Lake Baikal
May 19	Ussuriland & Amur Delta	June 17	The Best of the Siberian Arctic
May 20	Kazakhstan & Altai	July 15 & August 1	The Best of the Tien Shan Mountains
June 5	Taimyr & Central Siberia		

Independent birding trips for small groups — you've dreamed about them, now it's possible!

Relict & Ross's Gulls, Ibisbill, Spoon-billed Sandpiper, five species of Snowcock, Pander's Ground Jay — need we go on!

Contact Paul Dukes

RUSSIAN NATURE TOURS
57 Fore Street
Kingsbridge, Devon TQ7 1PG
Tel: 0548 856437 Fax: (0548) 857537

(D186)

ABTA
62948

architectura+natura
international booksellers

Leliegracht 44 – 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 – Holland

- The bird table book
  T Soper **ƒ 48.85**

- The birds of the Western Palearctic volume 6 – warblers
  S Cramp (editor) **c ƒ 235.00**

- Handbook of the birds of the world uitgegeven ism ICBP
  J del Hoyo, A Elliott & J Sargatal (editors) **ƒ 333.00**

Footprint Adventures

Ecologically sensitive travel to:
NEPAL • INDIA • THAILAND
MALAYSIA • INDONESIA
PAPUA NEW GUINEA • AUSTRALIA
NEW ZEALAND • TURKEY
KENYA • CANADA • ARGENTINA
COSTA RICA • PERU

Your first choice for Trekking, Birdwatching, Wildlife Safaris, Nature Photography, Bird Photography, Culture, White Water Rafting, Caving, Diving and Polar Cruises.

Call for Brochure now
Tel: 0634 669575
or write to: 5, Malham Drive, Lakelands, Lincoln LN6 0XD

AANBIEDING

Kowa TSN-1 45' + 20-60x zoom, ƒ 1295,–
Kowa TSN-3 45' + 20-60x zoom, ƒ 1995,–
Kowa TS 601 45' + 20-60x zoom, ƒ 825,–

Nieuw van Kowa!!!
Lupinus 8x42 BGA Rubber met tas, ƒ 695,–
Lupinus 10x42 BGA Rubber met tas, ƒ 795,–

Optolyth
Toering 10x40 BGA Rubber met tas, ƒ 1175,–
Toering 7x42 BGA Rubber met tas, ƒ 1195,–

Prijzen incl. BTW

Oriental Bird Club

The Club's region of interest embraces the entire Indian Subcontinent, South East Asia, the Philippines, Taiwan and much of Indonesia and China.

It is open to all ornithologists throughout the world who share an interest in the region's birds and their conservation.

Members receive two Bulletins and a journal 'Forktail' annually, keeping them in touch with the latest developments in Oriental ornithology.

JOIN TODAY

Membership costs £12 per annum.

For further details or to join (enclose your fee), write to ORIENTAL BIRD CLUB, c/o THE LODGE, SANDY, BEDFORDSHIRE SG19 2DL.

St. Ann's Books

Rectory House, 26 Priory Road, Great Malvern,
Worcestershire, WR14 3DR. England
Telephone: +44 684 562818 Fax: +44 684 566491

We are international mail-order specialists dealing **Exclusively** in **Bird Books.**

We have approximately 800 **News** titles always in stock, plus an ever-changing stock of up to 2000 **Secondhand** titles, for the **Ornithologist** and **Collector.**

Effient, Friendly Service • Prompt Despatch • Expert Packing

Catalogues are regularly issued, and are **Free** on request.

We are fully computerised and would be pleased to record your "*Wants List*".
We would then quote you (without obligation) when copies become available.

THE AMERICAN BIRDING ASSOCIATION

invites readers of ***Dutch Birding*** *into our membership. If you join the only North American association of and for birders, you will receive* ***Birding****, our bi-monthly magazine which gives active field birders the expertise they seek, and* ***Winging It****, a lively monthly newsletter with the latest happenings and rarities. Many ABA birdwatchers are available to advise or guide visitors to their local areas. These members are listed in our Membership Directory.*

Annual Dues: US$ 37.00
Visa and MasterCard Accepted

For sample copies, send US$3.50 to:

American Birding Association
PO Box 6599
Colorado Springs, CO
80934 USA

Vogels

Sluit aan bij de **Vogels van Alaska Tocht**
met Natuur Alaska Reizen

In November, bezocht ik Nederland met Dr. Gerlof de Roos uit Vlieland en Margriet van Laake uit Nijmegen om Nederlandse Vogelaars bekend te maken met de vogels van Alaska. Vogels heeft Dr. de Roos gezien met mij aan de Bering Zee, Kenai Fjords, Yukon Rivier, steppen van arctic Alaska en Prudhoe Bay.

of

Juni 1993 is het 14de jaar voor deze speciale vogel-waarneming reis door 5,000 km van Alaska's beste vogel gebieden en parken. In 1992 zagen wij 167 soorten plus 26 soorten zoogdieren.

Neem deel aan het adventuur en de ontdekking van Alaska.

Schrijf Dan L. Wetzel, NatureAlaska Tours, P.O. Box 10224, Fairbanks, Alaska 99710 USA of bel **1 (907) 488-3746**; fax 452-3805. Referentie Dr. Gerlof Th. de Roos, 5621-1786.

Alaska

British Birds

Published by its own non-profit-making company

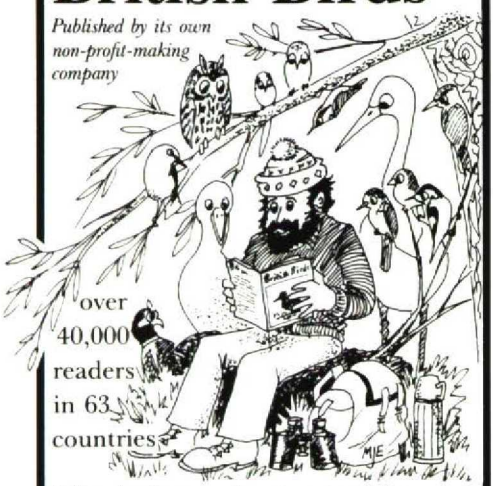

over 40,000 readers in 63 countries

The independent monthly magazine that's always worth reading . . .

For your FREE sample copy, write to *Mrs Erika Sharrock, Fountains, Park Lane, Blunham, Bedford MK44 3NJ, England*

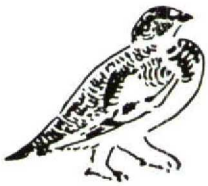

NOS OISEAUX

The Swiss ornithological journal appears four times a year (c 250 pages) and publishes articles and reports in French, with abstracts in German and English, covering the Central European avifauna; particular emphasis is placed on original contributions.

The annual subscription is SFR 33.

A free sample copy can be obtained from the following address:

Administration **Nos Oiseaux**
Case Postale 54
1197 Prangins
Switzerland

WESTERN BIRDS

A quarterly journal of field ornithology for active birders and professional ornithologists

- *Bird identification articles* written by experts and rigorously reviewed by editorial board
- *Generously illustrated* by leading amateur and professional artists and photographers
- Articles and photographs documenting *rarities* and *range* extensions
- *Studies* of bird distribution, abundance, behavior, migration and ecology

WESTERN BIRDS also announces:

- WFO sponsored *pelagic trips*
- Annual conventions including field trips and bird identification presentations

To become a WFO member and receive *WESTERN BIRDS* send $18.00 ($23.00 outside U.S.) annual dues payable to Western Field Ornithologists-D, c/o Dorothy Meyers, 6011 Saddletree Lane, Yorba Linda, CA 92686, U.S.A.

DIE VOGELWELT

Ornithological Scientific Journal

Papers on population ecology, dispersion, biology of reproduction and feeding, faunistics, distribution, ringing and other items of field ornithology, bird preservation; also observation reports, ecological news, bookreviews, photos.

Highly qualified and recognized experts in their field make up our editorial board. German language articles summarized in English.

Indispensable for serious researchers and ecologists.

Six issues p.a. Subscr. DM 45,– plus postage. Students entitled to 20% rebate on proof of college enrolment.

Enquiries to:

Duncker & Humblot, Publishers
Post Box 410329, D-1000 Berlin 41

Dutch Birding

Address Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands

Editorial secretariat Arnoud van den Berg (+31-23378024) and Gerald Oreel (+31-251870992, fax +31-205803266)

Editors Arnoud van den Berg, Tom van der Have, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, André van Loon, Gerald Oreel and Frank Rozendaal

Photographic editor René Pop, Floris Burgwal 54, 2907 PH Capelle aan den IJssel, Netherlands (+31-104508879)

Consulting editors Christine Barthel, Peter Barthel, Enno Ebels, Klaas Eigenhuis, Dick Forsman, Ted Hoogendoorn, Killian Mullarney, Hans Schekkerman, Hadoram Shirihai and Peter Symens

Editorial assistants Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen and Peter de Rouw

Production and lay-out André van Loon (+31-206997585) and René van Rossum

Advertising Peter Meijer (+31-3480-31905, fax +31-3480-20394)

Subscriptions 1992: NLG 52.50 (Netherlands) or BEF 1000 (Belgium) annually; NLG 60.00 (other countries inside Europe) and NLG 65.00 (countries outside Europe). Giro account (Netherlands) 01 50 697; giro account (Belgium) 000 1592468 19; bank account 54 93 30 348 of ABN-AMRO (Amsterdam). Accounts are in name of Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please indicate account number and expiry date and append signature. Note: This method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.

For subscriptions, information and changes of address, please write to: Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes articles and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region.

Manuscripts should be typewritten with double line-spacing and wide margins on both sides. Word-processed manuscripts can also be submitted, either in Macintosh or MS-DOS format. More information is available from the editorial secretariat.

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editorial secretariat.

Dutch Birding Association

Address Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands

Dutch Birding Association is sponsored by Nuts-Aegon Ziektekosten NV

Board Paul Knolle (president), Enno Ebels (secretary), Arnold Veen (treasurer), Arnoud van den Berg, Roy de Haas, Peter Meijer and Gerald Oreel

Board assistants Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Leo Heemskerk, Ger Meesters, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot, Kees Tiemstra, Dieuwke van der Veen and Peter van der Wolf

Travel-reports service Dirk de Moes, Postbus 94, 3956 ZS Leersum, Netherlands (+31-343457501)

Dutch Rarities Committee

Address CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Netherlands

Members Arnoud van den Berg (chairman), Pieter Bison (secretary +31-206715783), Rolf de By (archivist), Cock Reijnders, Kees Roselaar, Hans Schekkerman and Gerard Steinhaus

© 1992 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Netherlands

Dutch Birding

Jaargang 14 nummer 6 december 1992 *Volume 14 number 6 December 1992*

Artikelen

201 Noordelijke Troepiaal op Vlieland in oktober 1987 *Enno B Ebels & Huybert M van Eck*

207 Spring head-moult of Mediterranean Gull in north-western France *W (Ted) Hoogendoorn, Dirk J Moerbeek, Peter L Meininger & Cor M Berrevoets*

214 Twee Witwangsterns in Flevoland in winter van 1991/92 *Arnoud B van den Berg*

Birds in the CIS

219 Birds of the mountains *Algirdas J Knystautas*

Mystery photographs

223 Mystery photograph 49: Green Sandpiper *Arnoud B van den Berg*

Brieven

225 Grijze Strandloper in Oostvaardersplassen in juni 1989 *Jan van der Laan*

226 Grijze Strandloper in Oostvaardersplassen in juni 1989 *Jelle Scharringa & Arend Wassink*

Recensies

228 *Where to watch birds in Cumbria, Lancashire & Cheshire* by J Guest & M Hutcheson *Graham J Holloway*

228 *Tracks & signs of the birds of Britain and Europe: an identification guide* by R Brown, J Ferguson, M Lawrence & D Lees *Graham J Holloway*

228 *Kingfishers, bee-eaters & rollers* by C H Fry, K Fry & A Harris *Frank Rozendaal*

DBA-nieuws

229 DBA-vogelweek op Texel in oktober 1992; DBA-vogeldag in Utrecht op zaterdag 13 februari 1993

Recent WP reports

230 Recent WP reports: September and October 1992 *Arnoud B van den Berg*

Recente meldingen

234 Nederland: september en oktober 1992 *Ruud M van Dongen, Hans Gebuis & Peter W W de Rouw*

238 België: september en oktober 1992 *Gerald Driessens*

DB Actueel

242 Nieuwe vogelgids van Lars Jonsson; Donsstormvogel langs Camperduin; Grijze Wouw dood gevonden bij Hazeldonk; Ross' Meeuw te IJmuiden

Voorplaat: Smelleken *Falco columbarius*, Maasvlakte, Zuidholland, maart 1992 *(Henk van Harskamp)*
Front cover: Merlin *Falco columbarius*, Maasvlakte, Zuidholland, March 1992 *(Henk van Harskamp)*

Abstracted/indexed in: Auk, Ecological Abstracts, Emu, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ibis, Wildlife Review, Zoological Record